

Universitätsbibliothek Wuppertal

L. Annaei Senecae Tragoediae

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Amstelodami, 1662

Octavia

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-770](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-770)

L. ANNÆI SENECÆ
OCTAVIA.

P E R S O N Æ.

OCTAVIA. NUTRIX OCTAVIÆ. CHORUS Romanorum. SENECA. PRÆFECTUS. POPPÆA. AGRIPPINA. NERO. NUNCIUS.

A R G U M E N T U M.

Claudius Drusus Caesar Messalinæ, quæ illi Britannicum & Octaviam pepererat, quod Silio nupsisset, mori iussit, Agrippinam filiam fratris sui Germanici, viduam Cn. Dom. Enobarbi Neronis superinduxit; cuius filio Neroni Octaviam suam in matrimonium dedit. Claudio & Britannico veneno sublatis, Nero Imp. Octaviam, quam oderat, repudiat, Poppæam Sabinam ducit, cuius divortii causa commoti populi tumultum multa cæde reprimat, & Octaviam in Pandatariam ablegatam interfici iubet.

A C T U S P R I M U S.

O C T A V I A.

Vitæ pertasa miserias suas deslet Octavia.

Bam vaga cælo sidera fulgens
Aurora fugat: surgit Titan
Radiante coma, mundoque diem

Reddit clarum.

Age tot tantis onerata malis,

Repete assuetos jam tibi questus,

Atque

5. *Eia age tantis*] Gruterus dedit, *Age tot annis*; ceteri nec adspernentur, *Age tot tantis*, nec *Age tot tantisque*: quæ omnia in scriptis reperiantur. Sed plurimum simul & meliosum est, *Age tot tantis*, admissum quoque à Deltio, hiatu, ut ait recepto. Certe hæc de hiatu opinio ista subijciendi causa fuit. Sed hic si hiatus est, veteribus placuit. Livius lib. 5. *Videte quot res quam inutiles sequantur illam*

viam consilii. Eodemque in oratione Camilli: *tot tam valida oppida.* lib. 21. *inter tot tam effrenatarum gentium arma.* lib. 25. *Vnde tot hostes tam subito exciti prope deleto exercitu forent.* Sic scribendum est apud Florum lib. 4. cap. 12. *tot tam fortibus, tam subito, tam cum consilio venientibus.* Vbi vulgo, *tunc tam fortibus.* Auctor de bello Afric. *tot tam claris victoris partibus.* Gronovius,

7. *Alcyo-*

Atque æquoreas vince Alcyonas ;
 Vince & volucres Pandionias :
 Gravior namque his fortuna tua est.
 Semper genitrix deslenda mihi, 10
 Prima meorum caussa malorum,
 Tristes questus
 Natæ exaudi, si quis remanet
 Sensus in umbris. utinam ante manu
 Grandæva sua mea rupisset 15
 Stamina Clotho ; tua quam mœrens
 Vulnera vidi,
 Oraque sædo sparsa cruore !
 O lux semper funesta mihi !
 Tempore ab illo lux est tenebris 20
 Invisa magis.
 Tulimus sævæ iussa novercæ,
 Hostilem animum, vultusque truces.
 Illa illa meis tristis Erinny
 Thalamis Stygios prætulit ignes :

Teque

7. *Alcyonas* ;] Aves illæ in quas mutati sunt Ceyx rex Trachinis in Ægæo submersus cum Alcyone uxore, Neptuni filia. quibus avibus nidificantibus, mare pacatur, quod tempus *Alcedonia* dicitur. Vide Agam. v. 674. Farnabius.

8. *Volucres Pandionias*] Lusciniam & hirundinem, in quas mutata Progne & Philomela Pandionis regis Athenarum filia. Agamem. v. 665. *Idem*.

10. *Genitrix*] Valeria Messalina ; quam cum super cetera dedecora etiam Claudius C. Silio nupsisse comperisset, supplicio affecit. *Deslenda*] Dedecore tuo vel morte propter seq. *Idem*.

13. *Si quis*] Poëtis hoc familiare, ut simulacris hisce apud inferos maneat memoria & affectus. *Idem*.

15. *Mea*] Vitæ meæ abscidisset te- lam Parca. Herc. Fur. v. 558. *Idem*.

16. *Tua quam*] Claudius Valeriam Messalinam repudiatis Vrgulanilla & Elia Partina uxorem duxit. infatiate libidinis mulier præter alia dedecora C. Silio nupsit, quod ubi comperisset Imperator supplicio affecit ; illa autem cum timide & frustra ferrum pectori & jugulo admovisset, a tribuno tandem confossainteriit. *Idem*.

19. *Lux est tenebris*] Auctorem scripsisse censeo : *Tempore ab illo lux o tenebris Invisa magis*. Gronovius.

22. *Novercæ*] Agrippina hæc mortua Messalina, Claudio patruo suo nupsit. *Delr*.

24. *Tristis*] Nuptiis infausti exitus furias statuant auspices & pronubas. *Nam mihi nec Iuno, nec Hymen, sed tristis Erinny Prætulit infaustas sanguinolenta faces*. Ovid. vid. Med v. 17. *Idem*.

Teque extinxit, miserande pater,
 Modò cui totus paruit orbis
 Ultra Oceanum; cuique Britanni
 Terga dedere,
 Ducibus nostris ante ignoti,
 Jurisque sui.
 Conjugis (heu me) pater insidiis
 Oppresse jaces; servitque domus
 Cum prole tua capta tyranno!

26. *Extinxit*] Boleto venenato
 Claudium Agrippina sustulit. *Farna-*
bius. Pater] T. Claudii. *Idem.*

27. *Cui totus*] Namque Ille Britan-
 nos ultra noti *Litora ponti & caruleos*
Scota Brigantas dare Romuleis Colla ca-
venis jussit, & c. *Idem.*

30. *Ducibus*] Noti & quidem ten-
 tari Julio Cæsari, sed non subacti: ut
 & Augusto. *Idem.*

32. *Conjugi*] Tuæ, Agrippinæ, su-
 pra v. 21. *Idem.*

33. *Oppresse*] Boleto venenato. *Del.*

34. *Tyranno*] Neroni. *Farnabius,*

NUTRIX OCTAVIÆ.

*Propter alumnae suæ Octaviæ calamitatem sublimis & aulicæ vitæ
 conditionem execratur.*

Fulgore primo captus, & fragili bono
 Fallacis aulæ, quisquis attonitus stupet,
 Subito labantis ecce Fortunæ impetu
 Modò præpotentem cernat everfam domum,
 Stirpemque Claudii, cujus imperio fuit
 Subjectus orbis; paruit liber diu
 Oceanus, & recepit in vitus rates.
 En qui Britannis primus imposuit jugum,

Ignota

35. *Fulgore primo*] Interpretantur
 fucili, inconstanti: haud male tamen
 legatur, *fragili. Raphael. Facili*] Levi,
 vel quod etiam malis citra virtutem
 contineat. *Farnabius.*

37. *Latenti*] Al. *Labanti. Idem.*

40. *Liber diu*] Pop. Britannia diu
 liberi. *Idem.*

41. *Rates*] Nostras, Romanas. *Id.*

42. *En qui Britannis*] De hac Claudii

victoria sunt bella aliquot epigramma-
 ta in Catalectis. In quorum uno: *Con-*
spectu devicta tuo Germania, Cæsar,
Subdidit insueto colla premenda jugo.
 Deitius corrigit, *Bri annia, Cæsar:*
 nam quod passim in lapidibus & num-
 mis vocetur *Germanicus*, propter le-
 viculas victorias à legatis ejus pattas
 fieri: unam vero ejus expeditionem in
 Britanniam fuisse. Sane mentio *Ger-*

mania

Ignot
 Inter
 Et sæ
 Mox
 Frater
 Eader
 Ira co
 Secre
 Arden
 Anim
 Pietat
 Conf
 Gene
 Heu,
 Scelu

mania
 autem
 glorias
 miliam
 Claudi
 scripti
 lib. l. x.
 d. N
 08, 9
 alms
 & brite
 dam est
 Grono
 Farnab
 pho Sea
 gebatur
 psuit j
 Castell
 43.
 tam pra
 ante. a
 fidem
 iet le
 46.
 47.
 ut O
 adopti

Ignota & ante classibus textit freta,
 Interque gentes barbaras tutus fuit,
 Et sæva maria; conjugis scelere occidit,
 Mox illa gnati. cujus extinctus jacet
 Frater venenis. mæret infelix soror,
 Eademque conjux. nec graves luctus valet
 Ira coacta tegere. crudelis viri
 Secreta refugit semper, atque odio pari
 Ardens mariti, mutua flagrat face.
 Animum dolentis nostra solatur fides,
 Pietasque frustra. mutat immitis dolor
 Consilia nostra. nec regi mentis potest
 Generosus ardor, sed malis vires capit.
 Heu, quam nefandum prospicit noster timor
 Scelus. quod utinam numen avertat Deum!

OCTA-

mania ibi locum non habet. Nomen autem *Germanici* non ob leviculas victorias, sed fratre majore in Iuliam familiam adoptato statim sumpsisse Claudium testis Suetonius. Itaque scripsit auctor: *Germanice Caesar*. Dio lib. LX. Οὐτω ἰδὲ Τιβέριος Κλεῦδι Νέρον Γερμανικός, ὁ δὲ Δρόσος, ὁ δὲ Δικίας πρῶτος υἱός, τῶν αὐτοκράτορος δόξης ἐλάβε. Nam & *Britannia* mentionem ibi commodam esse negant versus præcedentes. *Gronovius*. *En qui Britannis*] Sup. v. 25. *Farnabius*. Restitutio hujus loci Josepho Scaligero debetur. antea enim legebatur: *En qui ora Tanais primus imposuit jugo*. vide Castigationes ejus in Catullum, Tib. & Prop. *Commel*.

45. *Ignota tantis*] Probo conjecturam præceptoris mei Lipsii: *Ignota & ante*. atque utinam vel unus codex ei fidem etiam adstrueret, ad orcum mihi iter lectio vulgata. *Gruter*.

46. *Gnati*] Neronis. inf. v. 305. *F.*

47. *Frater venenis*] Britannicus frater Octavia; uterinus; & Neronis, per adoptionem Claudii; quem Nero, ut

imperium solus & sine æmulo obtineret, Locustæ venenicæ opera sultit. *Idem*.

48. *Eademque*] Octavia, quam duxerat adoptatus à Claudio Nero. *Idem*.

49. *Crudelis*] Matrum averfata, non sustinet sola cum illo esse. *Idem*.

50. *Odio pari Ardens mariti*] *Pari* quo referes? Forte tamen ad tempus & τὸ semper. Sed quomodo *mutua*, quum nullo etiam verbo dictum sit Neroni Octaviam odio esse? Scribe: atque odio pari *Ardet maritus: mutua flagrant face*. Expulsit scelera Neronis: hinc luctum & male dissimulatam iram uxoris: tum ut solent odisse improbi, quos injuste læserunt, malevolentiam mariti: denique de amobus, mutuum gerunt animum, utrimque offensum & minacem. *Gronovius*. *Odio pari*] Octavia Neronem haud minus odit, quam ipsam Nero. *Farnab*.

53. *Mutat*] Dolor facit; ut Octavia meorum consiliorum immemot ultionem meditetur. *Idem*. *Exemplaria Ortelianum & Aldinum, mittit, id est, rejicit, spernit. Raphael*.

§8. Nulli]

OCTAVIA. NUTRIX.

Lugentem Octavianam nutrix consolatur, & à vindicta, quam cogitat, debortatur.

O mea nullis æquanda malis
Fortuna ! licet repetam luctus

Electra tuos. tibi mœrenti

60

Cæsum licuit flere parentem ;

Scelus ulcisci vindice fratre,

Tua quem pietas hosti rapuit,

Textitque fides : me crudeli

Sorte parentes raptos prohibet

65

Lugere timor, fratrisque necem

Deslere vetat, in quo fuerat

Spes una mihi,

Totque malorum breve solamen.

Nunc in luctus servata meos,

70

Magni resto nominis umbra.

Nutr. Vox (heu) nostras perculit aures

Tristis alumna.

Cessas thalamis inferre gradus

Tarda senectus ? Oct. Excipe nostras

75

Lacrimas, nutrix, testis nostri

Fida

58. Nullis] Omnibus major. Farnabius.

59. Luctus] Electra enim apud Sophoclem largiter Agamemnonem ab Ægistho & Clytæmnestra cæsum deslet, expectans interim ut Orestes aliquando reversus patris eadem ulcisceretur. Idem.

63. Hosti rapuit] Matti & Ægistho. vid. Agam. v. 9. 0. Idem.

65. Prohibet Lugere timor] Acerbum hoc & crudele Cicero in Pisonem. *Quis hoc fecit ullà in Scythià tyrannus, ut eos quos luctu afficeret, lugere non srueret ? mœrorem relinquit, mœrorem auferens insignia, eripit lacrymas, non*

consolando, sed minando. Delr.

66. Fratrisque] Britannici sup. v. 44. Farnabius.

67. Deslere] Quod tyrannicum & acerbum est. Idem.

69. Totque] Stat magni nominis umbra. & ut quercus trunco non frondibus efficit umbram. Lucan. de Pompejo. Idem.

70. Luctus servata meos] Immo mœros. Erat superstitie fratre aliquod intervallum luctus, nunc unus & perpetuus est. Gronovius.

75. Tarda senectus] Mea, id est, cur ego lenio tarda cesso thalamos Octaviæ ingredi ? Farnabius.

Fida doloris. *Nurr.* Quis te tantis

Solvat curis, miseranda, dies?

Ost. Qui me Stygias mittet ad umbras.

Nurr. Omina (quæso) sint ista procul. 80

Ost. Non vota meos tua nunc casus,

Sed fata regunt. *Nurr.* Dabit afflictæ

Meliora Deus tempora mitis.

Tu modò blando vince obsequio

Placata virum. *Ost.* Vincam sævos 85

Ante leones, tigresque truces,

Fera quam sævi corda tyranni.

Odit genitos sanguine claro,

Spernit superos hominesque simul,

Nec fortunam capit ipse suam, 90

Quam dedit illi per scelus ingens

Infanda parens. licet ingratum

Diræ pudeat munere matris,

Hoc imperium cepisse; licet

Tantum munus morte rependat: 95

Feret hunc titulum post fata tamen

Fœmina longo semper in ævo.

Nurr. Animi retine verba furentis.

Temere emissam comprime vocem.

Ost. To-

79. *Qui me*] Dies sc. ille quo mori-
ariat. *Farnabius.*

86. *Ante leones*] Hæc de Nerone
ejusque immani sævitiâ Octavia, leo-
nibus ipsum & tigribus comparans;
quemadmodum & divus Paulus 2 ad
Timoth. cap. 4. vers. 17. de eodem Ne-
rone loquens, *liberatum se, ait, de ore*
LEONIS. Facit huc vel maxime, in-
signis ex veteri Scholiaste Iuvenalis
locus, ubi inter alia ad Sat. 5. ita ha-
bet: *Seneca ab Agrippina erudiendo*
Neroni in palatium adductus sævum im-
manemque natum & sensit cito & mi-
tigavit. Inter familiares tamen solitus
dicere: Non fore sævo illi LEONI,

quin, gustato semel hominis cruore, in-
genita redeat sævitia. Pontan.

90. *Nec fortunam*] Secunda Fortu-
na ebrius & elatus sibi temperare non
potest, nec se intra officii fines conti-
nere. *Farnabius.*

91. *Scelus*] Cædem Claudii mariti
& Britannici privigni. Sup. v. 45.
Idem.

92. *Licet*] Licet matrem Agrippi-
nam, cujus maleficiis imperium ade-
ptus est, moti jussêrit. infra v. 305.
Idem.

96. *Titulum*] Parti filio imperii,
quod per matris suæ scelus imperat
Nero. *Idem.*

Oct. Toleranda quāvis patiar, haud umquā queant, 100
 Nisi morte tristi, nostra finiri mala.
 Genitrice cæsa, per scelus rapto patre,
 Orbata fratre, miseris, luctu obruta,
 Mærore pressa, conjugii invisa, ac meæ
 Subjecta famulæ, luce non grata fruor; 105
 Trepidante semper corde, non mortis metu,
 Sed sceleris. absit crimen à fatis meis:
 Mõri juvabit. pæna nam gravior nece est
 Videre tumidos & truces miseræ mihi
 Vultus tyranni, jungere atque hosti oscula; 110
 Timere nutus; cuius obsequium metus
 Haud ferre possset, fata post fratris, dolor,
 Scelere interempti; cuius imperium tenet
 Et morte gaudet auctõr infandæ necis.
 Quam sæpe tristis umbra germani meis 115

115
 Offer-

100. *Toleranda quamvis patiar,*]
 Lipsius, *quevis*, ut sit sensus: possim
 coërcere animum, si modo ea feram,
 quæ alius ferat: & laudat Delcius.
 Grutero non videtur opus, ut dilaba-
 mur ad conjecturas: *quamvis* enim
toleranda poni pro *quamlibet*, h. e. ex-
 tremis & ultra quæ nihil queat tolerari.
 At vis particulæ contraria est: nam
quamvis toleranda sunt omnino tole-
 randa, ut in exemplo, quod ipse sub-
 jicit, *quamvis parve latebra*, sunt val-
 de parvæ. Mihi nec sequentia videntur
 bene subnecti, nisi scribas: *Toleranda*
quævis paterer. at nunquam queunt, Nisi
morte tristi, nostra finiri mala. Grono-
 vius. *Toleranda quamvis*] Hæc sce-
 na à superiore non divellenda fuit,
 quod codex Manuscriptus indicat.
Fabr. Lips. emendat, *Quevis*. hac
 mente: animo meo moderati & lin-
 guam coërcere vis; posssem equidem
 fr toleranda, & quæ sola mors finiat.
Farn. Non videtur necesse ut dilaba-
 mur ad conjecturas. *quamvis* enim *tole-*
teranda ponitur pro *quamlibet*, hoc est
 extremis, & ultra quæ nihil queat to-

lerari. Sic Cicero: *Quamvis parvis*
Italia latebris contentus essem. Virgi-
 lius: *Vt quamvis avido parevent arva*
colono. Noster Hercule Oeræo, v. 1860.
expedi in planctus ramen Desessa quam-
quam brachia. Grut.

101. *Tristi*] Amara, acerba. *Delr.*
 105. *Famula*] Poppææ, è familia
 concubina (inf. v. 191.) equiti qui-
 dem Rom. ante nuptæ, quam super-
 induxit Nero die duodecimo post di-
 vortium Oclavii. inf. v. 719. *Farnab.*

107. *Absit crimen*] Nullum nec
 meæ prætexatur crimen. quam tamen
 adulterii criminis postea adeo impu-
 denter insinulavit, ut omnibus in-
 quæstione negantibus, Anicetus eam
 à se dolo stupratam faceret. Quin-
 & adulterii cum Alexandrino tibicene
 & abacti partus falso criminabatur. *Id.*

111. *Haud ferre possset.*] Fortassis:
Haud ferre potis est: ut sæpe Lucræcius.

114. *Morte gaudet*] Imperii sorte
 & parte quæ ipsi ex morte Britannici
 obtigerat. Lips. itaque *sorte* legendum
 autumat. *Farnabius.*

115. *Vmbra*] Homicida scelerum
 suorum

Offert
 Et fest
 Modò
 Oculo
 Modo
 Perfec
 Viole
 Tunc
 Reno
 Adice
 Spoli
 Stygia
 Quar
 Ferro
 Quæ
 Inim
 Odio
 Justa

suorum
 furis &
 persequ
 116.
 Membr
 solvant
 l. i. c.
 d'ava
 rui/gu
 catur
 ab Apo
 hymni
 118
 fuisse
 Nunc
 Troad
 existit
 lo cur
 Grono
 119
 per ad
 122
 detur

Offeritur oculis, membra cum solvit quies,
 Et fessa fletu lumina oppreffit fopor!
 Modò facibus atris armat infirmas manus,
 Oculosque, & ora fratris infestus petit:
 Modo trepidus idem refugit in thalamos meos. 120
 Perfequitur hostis, atque inhærenti mihi,
 Violentus ensem per latus nostrum rapit.
 Tunc tremor, & ingens excutit fomnos pavor,
 Renovatque luctus & metus miseræ mihi.
 Adice his superbam pellicem, nostræ domus 125
 Spoliis nitentem; cujus in munus suam
 Stygiæ parentem natus imposuit rati;
 Quam dira post naufragia superato mari
 Ferro interemit, sævior pelagi fretis.
 Quæ spes salutis post nefas tantum mihi? 130
 Inimica, victrix, imminet thalamis meis.
 Odioque nostri flagrat, & pretium stupri
 Justæ maritum conjugis captat caput.

Emer-

suorum conscientia territi opinionem de
 furis & occisorum umbris sceleratos
 persequentibus viam fecerunt. Farn.

116. *Membra cum solvit quies*] Membrorum enim compages somno solvuntur, auctore Paulo Aegineta l. 1. c. 97. Homerus Odysf. σ'. Εὐδὲ δ' ἀνακλινθεῖσσι, λυθὲν ἢ οἱ ἀΐσει πύργῳ. quare ab eodem somnus vocatur λυσιμελής, quemadmodum & ab Apollonio 4. Argon, & Orpheo in hymnis. Delr.

118. *Modo facibus atris*] Suspicio fuisse: Nunc facibus atris: & mox, Nunc trepidus idem. Nam quod in Troadib. v. 945. patiter corruptum existimo: ut & in Phœnif. v. 221. malo cum Raphaelingio: Et laicis haustu. Gronovius.

119. *Fratris infestus*] Neronis illi per adoptionem fratris. Farnabius.

122. *Violentus*] Celeriter agere videtur ensem in latus meum, dum pe-

tit Neronem mihi inhærentem ut fe tueatur. Idem.

125. *Adice*] Prima syllaba corripitur, more hujus Poëtæ: ut supra in Thyeste, Adicit fratri, colla percussâ amputat. Et in Hercule Oetæo, Obici ferus monstrisque, virtutem putas? Fabr. Nostræ] Augustæ, imperialis. Farnab.

127. *Stygiæ*] Solutili, cujus laxatæ naufragio petiret. infr. v. 307. Farn.

129. *Ferro*] Inf. v. 350. Idem. *Fretis*] Quæ illi pepercerant. Idem.

130. *Nefus*] Matris suæ eadem. Id.

132. *Et pretium*] A marito poscit caput meum, quæ vera conjux sum, in præmium stupri. Idem.

133. *Iusta maritum conjugis*] A Nerone pro præmio poscit meam necem, quæ iusta ipsius uxor sum. Claudius enim Octaviam Neroni, quem adoptaverat, in matrimonium tradidit, ne soror fratri nuberet (nam sororem, ne adoptivam quidem durante adoptione,

Emergere undis, & fer auxilium tuæ
 Gnatae invocanti, genitor; aut Stygios sinus
 Tellure rupta pande, quo præceps ferar.
 Nutr. Frustra parentis invocas manes tui,
 Miseranda; frustra, nulla cui prolis suæ
 Manet inter umbras cura: qui gnato suo
 Præferre potuit sanguine alieno fatum,
 Genitamque fratris conjugem captus sibi
 Toris nefandis flebili junxit face.

140

Hinc

ducere leges sinebant) eam prius alteri in adoptionem dedit; ut, eo modo in alienam familiam transiens, iuste Neroni nuberet. Erat ergo Octavia iusta Neronis uxor. quid vero inter iustam & iniustam uxorem intesit, docet Rævardus lib. 4 de juris ambiguitatibus cap. 16. *Delr. Conjugis captus caput*] Non fert sermo Latinus. Scribe: *Et pretium supra iustæ maritum conjugis poscit caput.* Cicero: *Isse inventus est, qui parentes pretium pro sepultura liberorum posceret. Et, magistratum Sicyonum nummos poposcit.* Gronov.

134. *Emergere undis*] Lipsius, etsi multa hic impura, purius putat: *Emergere te undis.* *Delr.* è MS. *Emergere undis*, ut sit hiatus. Gruterus rursus non videtur opus, ut quid immutetur. At quis tam impurus, ut *Vndas* dixerit pro inferis? Lege: *Emergere ab Umbris.* Idem.

138. *Nulla*] Cui vivo nulla prolis cura, nedum mortuo. *Farnabius.*

139. *Gnato*] Britannico. *Idem.*

140. *Sanguine*] Neronem quem peperit Agrippina filia Germanici Neroni filio Antonia. *Idem.*

141. *Fratris conjugem captus*] Lipsius, *Genitamque fratrem conjugem captam.* *Delr.* ait ab historiarum veritate se compelli castigare: *Genitamque fratris conjugem captam.* Gruterus ait omnia bene se habere, si *genitam* interpretemur natam. Sed quis ita loquitur? Tum ne sic quidem omnia bene se habent. Scribe: *Genitamque fratrem conjugem incestus sibi Tori nefan-*

di flebili junxit faces. Gronovius.

142. *Toris nefandis*] Fratris enim vel fororis filiam uxorem ducere non licet. Suetonius Tranquillus lib. 5. Agrippina, inquit, Germanici fratris sui filia per jus osculi & blanditiarum occasionibus inlectus in amorem, subornavit proximo Senatu qui cogere se ad ducendam eam uxorem, quasi reip. interesset, dandamque ceteris veniam talium conjugiorum, quæ ad id tempus iniusta habebantur, ac, vix uno interposito die, confecit nuptias, non repetitis qui sequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilati; cuius officium nuptiarum & ipse una cum Agrippina celebravit. Eadem à Cornelio Tacito lib. 12 commemorantur, nisi quod Tacitus unum Taledium Severum equitem Romanum exemplum hoc secutum fuisse refert. *Delr. Flebili face*] Tristibus & infaustis nuptiis. Theb. v. 263. & 507. Med. v. 17. adde quod xxx. Senatorum & Romanorum equitum innumerorum curæ, nuptias has celebravit. *Farn.*

Facem hanc sponsæ mater præferrebat, noster inferius; — *dira cui genitrix facem Accendit* — & actus 3. Agrippina dicit se Stygiam facem Neronis & Poppæe nuptiis præferre. licet haut sciam ex Græco hoc ac Romano more dicatur. Vide supra Medæe versu 27. Romæ enim pueri videntur facem prætulisse. In Plauti *Casina*, Villicus Chalino armigero servo minatur, *Primo omnium lucebis huic novæ*

nuptæ

Hinc
 Regn
 Mact
 Victi
 Prò
 Silan
 Patri
 Intra
 Dolis
 Idem
 Capa
 Acco
 Tant
 Aufa
 Qui
 Et f

nuptæ
 facem
 baros
 dit Eu
 apud
 num
 omnia
 un
 av
 1320
 87
 0
 nifis
 89
 16
 dibu
 ipsi
 caus
 è 16
 Me
 stes
 78
 2
 1
 spon
 terfo
 1
 V. 2

Hinc orta series facinorum, cædes, doli,

Regni cupido, sanguinis diri sitis ;

Mac'tata fœceri concidit thalamis gener

Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.

Prò facinus ingens! fœminæ est munus datus

Silanus, & cruore fœdavit suo

Patrios penates, criminis ficti reus.

Intravit hostis (hei mihi) captam domum

Dolis novercæ, Principis factus gener,

Idemque gnatus, juvenis infandi ingenii

Capaxque scelerum, dira cui genitrix facem

Accendit, & te junxit invitam metu.

Tantoque victrix facta successu ferox,

Ausa imminere est orbis imperio sacri.

Quis tot referre facinorum formas potest,

Et spes nefandas fœminæ, & blandos dolos

Regnum

nupta facem. Catullus; *Tollite ò pueri facem*. apud Græcos & plerosque Barbaros hoc munus matris erat, ut ostendit Euripides in Iphigenia Aulidentis, apud quem iubenti Agamemnoni donum rediret, dicentique curaturum se omnia, quæ ad filix nuptias pertinerent, respondet Clytæmnestra; — πῆς δ' ἀναρχήσθ' φλογα; Ἀγ. ἐγὼ παρὲξ ὧς ὀνυφίοις πρὲς πρ. Κλυ. ἐχ' ὄνομ' ἔτ' — & in Phœnissis ait locasta; ἐγὼ δ' ἔτε σὺν πύργῳ ἀνήλυα φως νόμιμον ἐν γαίμοις, οἷς πρὲς πρὸς κρηναίᾳ. in Troadibus cum Cassandra fui ore percita sibi ipsi facem præferret. non aliam ob causam dixit Hecuba: παρὸ δ' ἐμοὶ φῶς, εἰ γὰρ ὄρθα προφορεῖς Μαιναῖς Ἰσάλοσ'. Apollonii scholiastes Argonaut. 4. τὸ πύλαγον τοῖς μητέρας τῆς γαμίντων ἐν τοῖς γαίμοις δεξιδεχέμεν ἔτ' ἴω. Dclr.

145. Gener] L. Silanus Octavia sponfus funesto illo nuptiarum die interfectus est. *Farnabius*.

146. Hymenæis] Nuptiis. vid. Theb. v. 252. *Idem*.

147. Fœmina] Agrippinæ pro mu-
liere & victima nuptiali datus. *Idem*.

148. Silanus,] Tres hoc tempore Silani fuerunt; Appius pater, & duo filii M. & L. hic de Lucio Silano fit sermo, qui Octaviæ sponfus funesto die nuptiarum Claudii & Agrippinæ fuit interfectus: auctores Seneca, Tacitus, & Suetonius. *Dclr*.

149. Criminis] Incestus conficti & à Vitellio illi objecti. *Farnabius*.

150. Intravit hostis] Nero hospes, alienus. ut sup. v. 137. *Idem*.

Nero. sed Moguntin. de ipsamet Octavia; *Intravi hostis*. male. nam loquitur nutrix. *Idem*.

151. Novercæ] Agrippinæ. *Idem*.
Principis] Te ò Octavia in uxorem accepta. *Idem*.

152. Gnatus,] Per adoptionem. *Idem*.

153. Dira cui] Med. v. 16. *Idem*.

153. Orbis impertio sacri.] Non orbis est angustus, sed imperium orbis. Scribe igitur: orbis imperio sacro. Gron. *Sacri*.] Augusti. i. Imperatori Rom. gubernati. *Farnabius*.

Regnum petentis per gradum scelerum omnium?
 Tunc sancta Pietas extulit trepidos gradus, 160
 Vacuumque Erinnyis sæva funesto pede
 Intravit aulam; polluit Stygia face
 Sacros penates; jura Naturæ furens
 Fasque omne rupit; miscuit conjux viro
 Venena sæva; cecidit atque eadem sui 165
 Mox scelere gnati. tu quoque extinctus jaces
 Desende nobis semper, infelix puer,
 Modò sidus orbis, columen Augustæ domus,
 Britannice, (heu me) nunc levis tantum cinis,
 Et tristis umbra; sæva cui lacrimas dedit 170
 Etiam noverca, cum rogis artus tuos
 Dedit cremandos, membraque & vultus Deo
 Similes volanti, flamma fervens abstulit.
Oct. Extinguat & me, ne manu nostra cadat.
Nutr. Natura vires non dedit tantas tibi. 175
Oct. Dolor, ira, mœror, miserix, luctus, dabunt.
Nutr. Vin-

160. *Tunc sancta*] Quando Agrippina intravit. *Farnabius.*

161. *Erinnyis*] *Agam. v. 12. Megara, discordia. Idem.*

162. *Aulam*] Augustam domum. *Id.*

163. *Iura naturæ*] Nam patrum nuptiis ad omne flagitium exercita, ardore retinendæ potentia, eoque immanitatis protracta fuit, ut se temulento filio contam & ad incestum paratam obtulerit; & commissum facinus; nisi Seneca astu dissectum fuisset, ut ex Cluvio & ceteris, uno Fabio Rustico disilentente, Tacitus commemorat. *Delt.*

164. *Miscuit*] *Sup. v. 26. Farnab.*

165. *Cecidit*] *Inf. v. 305. Idem.*

168. *Sidus orbis*] *Possidonius: ἄστὴρ ὁ Πόσειδονος ὁ μέγας ἔχει πάλαι ἰδῶν αἰσθητὴν Μάρκελλον καὶ ἁλφιδῶν Κλαυδίου ἐν πετρίων. Claudius hic Roma quondam memorabile scius Marcellus, patrum stirpe satis veterum. Commen-*

tar, antiquis in Iuvenal. legitur, Locustam, nobilem veneficam, à Nerone increpitam, quod Britannico lentum venenum parasset, tam efficax dedisset, ut antequam Britan. poculum exhauriret, in convivio Neronis expiraret. qua de re citatur ibidem fragmentum Turni Avunci, ex Satyris, quod ita recenseo; *Et qua Cæsareas soboles horrenda Locusta Occidit, curis dum liberata Neronem. Delt.*

170. *Cui lacrymas dedit*] Nam ignaram necis, ægerime tullisse scribit Cornel. Tacitus. *Idem.*

172. *Membraque & vultus*] In libro Regiomontani post hunc versum hæc verba ad marginem adscripta erant: *Hic desunt triginta versus, secundum aliquos; sed nihil deesse credo. Fabr.*

173. *Deo Similes*] Cupidini volucti alato. *Farnabius.*

176. *Dolor, ira*] *Fœminæ. Idem.*

Nutr. Vince obsequendo potius immitem virum.

Oct. Ut fratrem adeptum scelere restituat mihi?

Nutr. Incolumis ut sis ipsa, labentem ut domum

Genitoris olim sobole restituas tua.

180

Oct. Expectat aliam Principis sobolem domus:

Me dira miseri fata germani trahunt.

Nutr. Confirmet animum civium tantus favor.

Oct. Solatur iste nostra, non relevat, mala.

Nutr. Vis magna populi est. *Oct.* Principis major ta-
men.

185

Nutr. Respiciet ipse conjugem. *Oct.* pellex vetat.

Nutr. Invisa cunctis nempe. *Oct.* sed cara est viro.

Nutr. Nondum uxor est. *Oct.* jam fiet, & genitrix simul.

Nutr. Juvenilis ardor impetu primo furit;

Languescit idem facile, nec durat diu

190

In Venere turpi, ceu levis flammæ vapos.

Amor perennis conjugis castæ manet.

Violare prima quæ toros ausa est tuos,

Animumque domini famula possedit diu,

Jam metuet eadem, nempe prælatam sibi

195

Sub-

178. *Vt fratrum*] Quorsum obsequium? neque enim ego vel officiis meis corda tyranni vincam, neque ille potest damna mihi pensare. *Farnabius.*

181. *Aliam*] Ex pellice scilicet Poppæ, quam mihi superducere cogitat. *Idem.*

182. *Me dira*] Ego non alia quam quæ fratri meo Britannico fata obigerunt expecto. *Idem.*

183. *Tantus*] Qui magnus erat in Octaviam. *Idem.*

184. *Non relevat*,] Non minuit, non tollit. *Idem.*

185. *Vis magna populi est.*] Videtur imitatus auctor Neronis verba apud Tacitum lib. 15. ann. *populum Romanum vim plurimam habere, parendumque retinenti.* Gronovius.

189. *Juvenilis*] 'Αἰὶ δ' ὁ ἀνορέων

ἀνορέων φρένες ἡσέρον]. *Farnabius.*

191. *In Venere*] Vchic, incestu scilicet. sup. v. 139. *Famula*] Sup. v. 102. *Idem.*

195. *Iam metuet eadem*] Capiunt hoc omnes de Poppæ: sed falsò. Acten concubinam notant: de qua Tacitus bis meminit lib. xlii. & Dio Cassius lib. xli. affirmantque Neroni potiorum fuisse Octavia. *Grut. Iam metuet eadem*] Ne iidem alia sibi præferatur, ut illa mihi. *Farnabius.*

Forfan, *metuit.* Et nescio, an hos tres versus ullus unquam intellexerit: certe nemo interpretatus est ut debuit. capiunt omnes de Poppæ: sed falsò. Acten concubinam notant; de qua Tacitus bis meminit lib. 13, & Dio Cassius lib. 41. affirmantque Neroni potiorum fuisse Octaviâ. *Grut.*

Subjecta & humilis : atque monumenta exstruit,
 Quibus timorem fassa testatur suum.
 Et hanc levis fallaxque destituet deus
 Volucer Cupido. sit licet forma eminens,
 Opibus superba; gaudium capiet breve. 200
 Passa est similes ipsa dolores
 Regina deum, cum se formas
 Vertit in omnes dominus cœli,
 Divumque pater :
 Et modò pennas sumpsit oloris; 205
 Modò Sidonii cornua tauri;
 Aureus idem
 Fluxit in imbri. fulgent cœlo
 Sidera Ledæ. patrio refidet
 Bacchus Olympo. Deus Alcides 210
 Possidet Heben, nec Junonis
 Jam timet iras; cujus gener est,
 Qui fuit hostis. vicit sapiens
 Tamen obsequium conjugis altæ,
 Pressusque dolor. sola Tonantem 115
 Tenet æthereo securo toro
 Maxima Juno; nec mortali
 Captus forma deferit altam
 Juppiter aulam. tu quoque terris

Alte-

196. *Monumenta*] Signa quibus se jam timere ostendit. *Farnabius*.

202. *Regina*] Iuno. *Idem*.

205. *Pennas*] Iupiter enim specie Cygni adivit Ledam uxorem Tyndari regis Laconis. *Hippol. v. 229. Idem*.

Sidonii] Vbi in taurum mutatus rapuit Europam Agenoris filiam regis Sidonis. *Hippol. v. 302. Idem*.

207. *Aureus*] Vbi Iup. aureus imber factus, per alienas regulas in Danaës Acrisii filia: gremium influxit, fucumque fecit mulieri. *Idem*.

209. *Sidera*] Castor & Pollux (alter alterum) Bacchus & Hercules ex Io-

vis adulteris nati & in deorum numerum relati. *Idem*.

210. *Bacchus*] Herc. Fu. v. 455. *Id.*

211. *Possidet*] Hercules enim Heben duxit uxorem, deorumque numerum prius imparem æquavit. vide *Agamem. v. 205. & Herc. Oet. v. 1437. Idem*.

213. *Vicit sapiens*] Obsequium tamen Iunonis prudenter exhibitum, & dissimulatus dolor animum Iovis hec vicitque. *Idem*.

214. *Altæ*] Al. *Alte* Pressusque dolor. ita *Virg. Æn. premit altum corde dolorem. Idem*.

Altera Juno, soror Augusti,
 Conjuxque, graves vince dolores.
 Oſt. Jungentur ante ſæva ſideribus freta,
 Et ignis undæ, Tartaro trifti polus,
 Lux alma tenebris, roſcidæ nocti dies:
 Quam cum ſceleſti conjugis mente impia
 Mens noſtra; ſemper fratris extincti memor.
 Utinam nefandi Principis dirum caput
 Obruere flammis Cœlitum rector paret,
 Qui ſæpe terras fulmine infeſto quatit,
 Mentefque noſtras ignibus terret ſacris,
 Novifque monſtris! vidimus cœlo jubar
 Ardens, cometam pandere infeſtam facem,
 Qua plauſtra tardus noctis æterna vice
 Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.

En

220. Altera] Quia Diviſum imperium cum Iove Caſar habet? anne arguitur, quia ſoror & conjux Neronis, ut illa Iovis? ſup. v. 45. Farnabius.

230. Ignibus] Fulmine. Idem. Terret] Humanas tonitrua mentes. Idem.

231. Monſtris] Prodigiiſ, cometis mutationem regum portendentibus, Lucan. mutantem regna Cometen. infra v. 232. Idem. Vidimus] Ex fide hiſtorie dictum, nam Tacitus 14 Annal. de hiſ temporibus agens; Inter que (inquit) Cometes effulſit: de quo vulgi opinio eſt, tanquam mutationem regis portendat. & Seneca lib. 7. nat. quaſt. cap. 17. nec hunc, qui ſub Nerone Caſare apparuit, & cometis detraxit invidiam, illi ſimilem fuiſſe, qui ſub necem D. Iulii Veneris ludis genitricis, circa undecimam horam diei emerſit. & cap. 21.

Sex enim menſibus hic, quem nos Neronis principatu latiffimo vidimus, ſpectandum ſe præbuit, in diverſum illi Claudio circumactus. Ille enim à Septentrione in verticem ſurgens Orientem petiit, ſemper obſcurior: hic ab eadem parte capit, ſed in Occidentem tendens ad meridiem flexit, & ibi ſe ſubduxit

oculis. & cap. 9. Intra ſextum menſem dimidiam cœli partem tranſcurrit hic proximus, à Septentrione motus ſui initium fecit, & per Occidentem in Meridiana pervenit, erigenſque ſuum curſum oblituit. Delt.

232. Cometam] Cometes hic accidit Nerone 1v. Cor. Coſto Coſt. anno Chriſti vulgari Lx. Sex enim menſibus, hic, quem nos Neronis principatu latiffimo (legendum credo Latiffimi; nam cap. 17. dixerat detraxiſſe hunc Cometæ invidiam) ſpectandum ſe præbuit. Sen. 7. nat. quaſt. cap. 21. Farn.

233. Qua plauſtra] In Septentrione. Med. v. 315. ſemper autem Septentrionem verſus apparent Cometæ, unde & hic motus ſui initium fecit, & per Occidentem in Meridiana pervenit, ubi curſum erigenſ ſuum oblituit. c. 29. lib. 7. natur. quaſt. Idem.

234. Frigido Arctoo] Frigido Arctoo poſuit pro frigida Arcto, ſive frigore Arctoo. Nam ut Arctos, ſive polus Arctæus illis frigidus; ita ex adverſo Antarctæus ſive Auſtralis exiſtimabatur eſſe calidus. Hoc ſenſu demonſtrat vel Lucanus illo verſu Pharfaliaz.

En ipse diro spiritu sævi ducis
 Polluitur æther, gentibus clades novas 235
 Minantur altra, quas regit dux impius.
 Non tam ferum Typhona neglecto Jove
 Irata tellus edidit quondam parens.
 Hæc gravior illo pestis, hic hostis deum 240
 Hominumque, templis expulit superos suis:
 Civesque patria: spiritum fratri abstulit;
 Haussit cruorem matris: & lucem videt?
 Fruiturque vita, noxiamque animam trahit?
 Pro, summe genitor, tela cur frustra jacies 245
 Invieta toties temere regali manu?
 In tam nocentem dextra cur cessat tua?
 Utinam suorum facinorum pœnas luat
 Nero, ipse Divo Domitio genitus patre,

Orbis

liæ. *Nec polus adversi calidus qua mergitur Austri*, Polum ecce Australem calidum appellat, aspectu scilicet Borealis, quem solum frigidum credebant: cum tamen, si naturam locorum & parem utriusque poli ab ecliptica distantiam videamus, non minus sub Antartico, quam ipso Arctico rigens sit & frigidum cœlum. Quod nec ignorarunt ante Lucanum plerique veterum; & notum illud Poætæ, de Zonis hisce loquentis: *Quarum que mediæ est non est habitabilis æstu, Nix regit alta duæ*. Duas, nimirum extremas Arctici & Antartici. Facit huc potro locus Lucani l. 8. v. 363. item l. 10. vers. 250. ubi *frigus Arctium* dixit quod Seneca dicitur *frigidum Arctium*. Pont.

235. *Spiritu*] Alludit ad causam Cometarum, ubi plurimum exhalationis calidæ & pinguis ad supremam æris regionem elevatur. Sic Oed. v. 56. F.

236. *Gentibus*] Ventorum quaque cœta dabant tibi signa Cometa, Illi etiam belli motus feræque arma minantur. *Magnorum & clades populorum, & funeraregum*. Idem.

237. *Dux impius*] Tyrannus Nero. Id.

238. *Typhona*] Gigameum Tertæ filium. Thyeft. v. 807. ventum item ignescientem à *τῶν*. Idem. *op.*

240. *Hic hostis*] Nero. Idem. *III*

241. *Templis*] Vasa enim sacra & deorum simulachra. conflavit. Idem.

246. *Invieta*] Fulmina quibus nihil potest resistere. Idem. *Regali*] Quæ cuncta regis. Idem.

248. *Utinam*] Melius hæc è nutricis persona; sedatiora enim quæ conveniant præcedentibus Octaviæ.

249. *Nero ipso Divo*] Libri plerique *insiduo* aut *insidivo*. Lippianus, nisi duo. Unde ille: *Nero insitrius*. Deltius, *Nero iste Divus*: vel, *Nero iste*, *Cneio*. Volebat opinor *Cneo*. At Scaliger, quod nec opus Neronis nomen repetere, nec Domitius unquam *divus*, *Genere insitrius*. Placet de Neronis nomine, quod plane censet ex interpretatione subjectum: sed malim scribi: *Utinam suorum facinorum pœnas luat* *Iste insitrius*, *Domitio genitus patre*. Apud Tacitum lib. 12. voces Agrippinæ: *adultum jam esse Britannicum, veram dignamque stirpem suscipiendo patris imperio, quod insitus & adoptivus*

per

Orbis tyrannus, quem premit turpi jugo;
Morumque vitiiis nomen Augustum inquinat.

Nutr. Indignus ille (fateor) est thalamis tuis ;
Sed cede fatis atque fortunæ tuæ,

Alumna, quæso ; neve violenti me
Iram mariti. forsitan vindex deus

Exsistet aliquis ; lærus & veniet dies.

Off. Gravi deorum nostra jam pridem domus

Vrgetur ira : prima quam pressit Venus,

Furore miseræ dira genitricis meæ :

Quæ nupta demens nupsit incesta face,

Oblita nostri, conjugis, legum immemor.

Illo soluta crine, succincta anguibus,

Ultrix Erinnyis venit ad Stygios toros,

Raptasque thalamis sanguine extinxit faces :

Incendit ira Principis pectus truci

Cædem in nefandam. cecidit infelix parens

(Heu) nostra ferro, meque perpetuo obruit

Extincta luctu. conjugem traxit suum,

Natumque ad umbras. prodidit lapsam domum.

Nutr. Renovare luctus parce cum fletu pios,

Manes parentis neve sollicita tuæ,

Graves furoris quæ sui pœnas dedit.

C H O -

per injurias matri exerceret. Gronov.

259. *Furore*] Libidine ; *qualis solet*

matres furvare equorum. Farnabius.

260. *Quæ nupta*] Quæ Claudio

nupta ; profecto illo ad Hostiam, C. Si-

lio nupsit. sup. v. 16. *Idem.*

261. *Nostri*] Britannici, meique.

Idem. *Legum*] Non permittentium,

ut mulier vivo marito nec repudiata

alteri nubat. *Idem.*

263. *Ultrix*] Med. v. 16. & supra

24. *Idem.* *Stygios*] Lethales nuptias,

utrique enim causa exitii fuerunt. *Id.*

264. *Raptasque*] Ita Cydipp. apud

Ovid. *Et face pro thalami fax mihi*

mortis adest. *Idem.*

265. *Principi*] Claudii. *Idem.*

266. *Cecidit*] Sup. v. 16. *Idem.*

267. *Meque*] Namque illa extin-

cta duxit Claudius Agrippinam, cujus

scelere pater meus & frater venenati,

ego invita Neroni nupta fui. *Idem.*

268. *Traxit*] Al. *truxit.* *Idem.*

269. *Prodidit*] Lips. *perdidit.* *Id.*

271. *Manes parentis*] Vitium plan-

ctu luctuque nimio Manes offendi cre-

ditum : *Tu manes ne lade meos & par-*

ce solutus criminibus & tenebris Delix parce

genis. Tibull. Herc. Oct. v. 1940.

Credebant Manes nimio planctu &

luctu offendi. *Delr. Sollicita*] Med.

v. 272. Farnabius.

272. *Furois*] Sup. v. 255. *Idem.*

274. *Per-*

CHORUS.

Poppæe nuptias detestatur Chorus Octavia favens. degenerem, lentam nimis & servilem Romanorum arguit patientiam; & in scelera Neronis invehitur.

Quæ fama modo venit ad aures,
 Utinam falso credita, perdat
 Fruttra toties jactata fidem !
 Nec nova nostri conjux thalamos
 Principis intret. teneatque suos
 Nupta penates Cláudia proles :
 Edat partu pignora pacis,
 Qua tranquillus gaudeat orbis,
 Servetque decus Roma æternum.
 Fratris thalamos sortita tenet
 Maxima Juno : soror Augusti
 Sociata toris, cur à patria
 Pellitur aula ? sancta quid illi
 Prodest pietas, Divusque pater ?
 Quid virginitas, castusque pudor ?
 Nos quoque nostri sumus immemores
 Post fata ducis, cujus prodimus

274. *Perdat fidem*] Utinam non vera sit fama quæ venit, &c. *Farnabius.*

277. *Teneatque*] Octavia Claudii filia mabeat Neroni juncta, cui pariat liberos amoris mutui pignora & quietæ successionis. *Idem.*

281. *Decus*] Imperii decus ætern. *Idem.*

282. *Fratris*] Sup. v. 216. Neronis. *Idem.*

285. *Divusque*] Claudius ex more Rom. imperatorum in deorum numerum relatus, quem tamen rursus detru- sum ad inferos jocatur Seneca in Apocococynthosi. *Idem.*

287. *Quid virginitas*] Raphaelin- gius expungendum putavit verum, quasi inepte in maritata laudaretur vir- ginitas. Delcius vetuit. Tamen non

desinunt uncis circumscribere. Recte Delcius : nam probæ conjugi etiam diu post, immo semper ; prodest apud bo- num maritum virginitas, quam ad to- rum genialem attulit Appuleius Apo- log. *Ipsa virginitatis commendatio jure merito omnibus maritis acceptissima est. nam quodcumque aliud in dotem accep- sti, potes quum libuit, ne sis beneficio ob- strictus, omne, ut acceperas, retribuere ; pecuniam renumerare ; mancipia resti- tuere, domo demigrare, prædiis cedere. Sola virginitas reddi nequitur: sola apud maritum ex rebus dotalibus permanet. Gronovius.*

289. *Cujus prodimus stirpem*] Om- nes libri, *stirpem Prodimus* : & elisum s'interpretatur Hier. Comelinus. Non tulit hoc Scriverius, & maluit duabus vocibus

Stir-

Stirper
 Vera p
 Roma
 Marti
 Illi reg
 Vrbe
 Sunt b
 Cæsa
 Pater
 Præm
 Te qu
 Maçt
 Nata
 Passa
 Scele
 Tull
 Men
 Impi

vocibus
 mere est
 posse vo
 & nos
 ejus st
 metu. V
 crudele
 Et lib. 3
 cumque
 scilicet
 gini exe
 Grono
 290
 nis me
 293
 Remu
 condit
 294
 cum fi
 296
 ma cap
 per lib

Stirpem sævo suadente metu.

290

Vera priorum virtus quondam

Romana fuit, verumque genus

Martis in illis sanguisque viris.

Illi reges hac expulerunt

Vrbe superbos; ultique tuos

295

Sunt bene manes, virgo, dextra

Cæsa parentis, ne servitium

Paterere grave, aut improba ferret

Præmia victrix dira libido.

Te quoque bellum triste secutum est,

300

Macata tua miseranda manu

Nata Lucretii; stuprum sævi

Passa tyranni. dedit infandi

Sceleris pœnas cum Tarquinio

Tullia conjux; quæ per cæsi

305

Membra parentis sævos egit

Impia currus, laceroque seni

Vio-

vocibus mutare locum. Sed non temere est, quod in quibusdam Mil. ævo pro *sævo*, ut notavit idem Comelinus & nos ipsi quoque reperimus. Lege: *cujus stirpem Prodimus acvi suadente metu*. Virgilius lib. 1. *quibus aut odium erudete tyranni, Aut metus acer erat*. Et lib. 3. *Præcipites metus acer agit quocumque rudentes Excute*. Conspectis scilicet Cyclopiibus. H. Grotius margini exemplaris sui adscripserat, *atro*. Gronovius.

290. *Sævo*] Propter tyranni Neronis metum. Farnabius.

293. *Mari*] Propter Romulum & Remum Martis ac Ilia filios, Romæ conditores. *Idem*.

294. *Reges*] Tarquinius superbum cum filiis, & Decemviros. *Idem*.

296. *Virgo*] Virginia, cujus forma captus Appius Claudius Xvir, illam per libertum, qui eam ex ancilla na-

tam falso asseverabat, in servitutem redigere conatus est; cui cum pater Virginius resistere non posset, cultro à proxima lamina arrepto, filiam propria manu jugulavit potius quam turpe servitium subiret. quo facinore commotus populus Xviros abire magistralitu coëgit. *Idem*.

300. *Bellum*] A Porfena Hetruscorum rege, qui Tarquinius propter Lucretiam, à Sexto Tarq. regis filio violatum exactos, reducere contendebat. *Idem*.

301. *Macata*] Advocatis marito & parente propria manu sibi mortem conscivit ne adulterio consentiret videretur. *Idem*.

304. *Sceleris*] Quod Servium Tullium foetum Tarq. Sup. uxoris consilio interfecit, ut solus regnaret, filiaque scelerata patris in vico Cyptio stratum cadaver carpento prætervecta est. *Idem*.

Violenta rogos nata negavit.
 Hoc quoque nostra videre nefas
 Secula ; magnum cum Tyrrhenum
 Rate ferali Princeps captam
 Fraude parentem misit in æquor.
 Properant placidos linquere portus
 Jussi nautæ ;
 Resonant remis pulsata freta ;
 Fertur in altum provecta ratis.
 Quæ resoluta robore labens
 Pressa dehiscit, sorbetque mare.
 Tollitur ingens
 Clamor ad astra cum fœmineo
 Mistus planctu. mors ante oculos
 Dira vagatur. quærit leti
 Sibi quisque fugam :
 Alii lacera puppis tabulis
 Hærent nudi, fluctusque secant :

310

315

320

325

Repe-

308. *Rogos*] Solenne funus, sepulcrum & monumentum patri negavit. *Farnabius*.

309. *Hoc quoque nostra*] *Mss.* *Hoc quoque nati* : & merito recepit *Gruterus*. *Grotius* *divi* & *magnum* posuerat *majus*. Quod etiam verum puto : nam & revera majus erat, & si voluisset *magnum Tyrrhenum* dicere, non addidisset postea *æquor*. Manus auctoris fuit : *Hoc quoque nati videre nefas Secula majus : quam Tyrrhenum Rate ferali princeps captam Fraude parentem misit in æquor*. *Geonovius*. *Hoc quoque nostra*] Quo melius appareat locus, adjeci Tranquilli verba. Nero matrem dicta factaque sua exquirentem acerbus & corripientem gravatus primum honore privavit, mox omni modo vexavit, denique tollere statuit. Quod cum veneno ter tentasset sentiretque antidotis præmunitam ; lacunaria, quæ noctu super dormientem laxata machina deciderent, paravit. Hoc consilio

per socios parum celato, ratem solutilem cuius naufragio periret commentus est : atque ita simulata reconciliatone jucundissimis literis *Bajas* evocavit ad solennia quinquatrum simul celebranda, &c. unde repetentem *Baulos* machinoso illo navigio nimis fero à ministris sceleris dissoluto ubi illam nando evasisse comperit, inops consilii *L. Agerinum* libertum *Agrippinæ* salvam & incolumem cum gaudio nunciantem objecto clam pugione, ut percussorem sibi subornatum arripit constringique jussit, matremque occidi, quasi deprehensum crimen voluntaria morte vitasset, vide & *Tacit.* 14. *Annal.* *Farnabius*.

313. *Porius*] *Baulos*, id villa nomen : *Misenum* promontorium inter & lacum *Bajanum*, flexo mari alluitur. ita *Tacitus* ; *Xiphilinus*, & *Martialis*. primum ab *Herculis* bobus ibi stabulatis, *boalis*, mox, *boauli*, tandem *bauli*, teste *Servio*. *Delr.*

332. A 7-

Repetu
 Multos
 Scindit
 Lacerat
 Fleribus
 Postqu
 Arden
 Hæc, e
 Muner
 Hac su
 Quæ t
 Atque
 Cæsar
 Acher
 Pasce
 Miser
 Funer
 En, u
 Inhu
 Obrui
 Feriun
 Ruit i
 Pressa
 Coge
 Fessa
 In pec
 lam n
 Ferre
 Virib

332.
 Agripp
 crimen

333.

Tanto

340.

348.

Repetunt alii litora nantes:
 Multos mergunt fata profundo:
 Scindit vestes Augusta suas,
 Laceratque comas, rigat & mœstis
 Fletibus ora.

330

Postquam spes est nulla salutis,
 Ardens ira, jam victa malis;
 Hæc, exclamat, mihi pro tanto
 Munere reddis præmia, gnate?
 Hac sum, fateor, digna carina,
 Quæ te genui, quæ tibi lucem
 Atque imperium nomenque dedi
 Cæsaris amens. exere vultus

335

Acheronte tuos, pœnisque meis
 Pascere conjux: ego causa tuæ,
 Miserande, necis: gnatoque tuo
 Funeris auctor.

340

En, ut merui, ferar ad manes
 Inhumata tuos,
 Obruta sævis æquoris undis.
 Feriunt fluctus ora loquentis.
 Ruit in pelagus, rursumque salo
 Pressa resurgit. pellit palmis
 Cogente metu fata, & cedit
 Fessa labori. mansit tacitis
 In pectoribus spreta tristi
 Iam morte fides. multi dominæ
 Ferre auxilium pelago fractis
 Viribus audent. brachia quamvis

345

350

Lenta

332. *Ardens ira,*] At Tacitus docet Agrippinam silentio & dissimulatione crimen transmittere conatam. *Delr.*
 333. *Exclamat,*] Agrippina. *Farn.*
 Tanto] Imperio supra v. 45. & 93. *Id.*
 340. *Conjux*] Claudii. *Idem.*
 348. *Pellit*] Natando se morte eripere tentat. *Idem.*
 350. *Mansit tacitis*] Grotius: *mansit famulis in pectoribus.* Gronovius. *Mansit*] Famulorum spectantiumque in litore plerique fidei in Agrippinam Neronis iram posthabentes illi succurrebant. *Farnabius.*

Lenta trahentem, voce hortantur,

Manibusque levant. quid tibi sævi

Fugisse maris profuit undas?

Ferro es gnati moritura tui:

Cujus facinus vix posteritas,

Tarde semper credula, credet.

Furit, ereptam pelagoque dolet

Vivere matrem

Impius, ingens geminatque nefas.

Ruit in miseræ fata parentis,

Patiturque moram sceleris nullam;

Missus peragit iussa fatelles;

Referat dominæ pectora ferro:

Cædis moriens illa ministrum

Rogat infelix, utero dirum

Condat ut enssem:

Hic est, hic est fodiendus, ait,

Ferro, monstrum qui tale tulit.

Post hanc vocem cum supremo

Mistam gemitu

Animam tandem per fera tristem

Vulnera reddit.

355

360

365

370

375

ACTUS

359. *Cujus facinus*] Ita immane & horrendum ut vix apud posteros fidem sit habiturum. *Farnabius.*

366. *Missus peragit*] Anicetus libertus pueritiæ Neronis educator, jamque classis apud Milenum præfectus cum Herculeo trierarcho, & Oloarito centurione missi ad Agripp. interficiendam. *Idem.*

368. *Cædu moriens*] Habentur hæc fere ad verbum in Tacit. 14. *Annal.* Exclamavit rogans ministrum, ut utero dirum enssem conderet, adjiciens, hic est

fodiendus ferro, monstrum qui tale tulit, post hanc vocem cum supremo mixtam gemitu animam tandem per fera tristem vulnera reddidit. Idem.

375. *Per fera tristem*] Multis vulneribus confossum, per singula spirituum tradit emisisse; ex eorum sententia, qui confossum vulneribus, non per os, sed ipsa vulnera exhalare animam putabant: illi videlicet, qui animam esse ipsum sanguinem credebant, quos Aristoteles in libb. de animo refellit. *Delr.*

380. C74-

ACTUS SECUNDUS.

SENECA.

Philosophus seculi sui vitia detestatus, prisca ævi simplicitatem laudat, utque omnia in dies in deteriora ruerint commemorat.

Quid me potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea

Alte extulisti, gravius ut ruerem editâ

Receptus arce, totque prospicerem metus? 380

Melius latebam procul ab invidiæ malis

Remotus inter Corfici rupes maris:

Ubi liber animus, & sui juris, mihi

Semper vacabat, studia recolehti mea.

O quam juvabat (quo nihil majus parens 385

Natura genuit, operis immensi artifex)

Cælum intueri, Solis & cursus sacros,

Mundique motus, Solis alternas vices,

Orbemque Phœbes, astra quem cingunt vaga,

Lateque fulgens ætheris magni decus! 390

Qui si senescit, tantus in cœcum chaos

Casu-

379. *Gravius*] *An me tollis in altum,*
ni casu graviore ruam? Farnabius.

381. *Melius*] Senecam quasi Iulia Germanici F. adulteriorum conscium Messalina cœminata fecit ut à Claudio in Corficam scopulosam insulam relegeretur, unde, intercedente postmodum Agrippina, revocatus Neroni præficebatur. *Idem.*

383. *Mihi Semper vacabat.*] Censeo auctorem scripsisse: *Vbi liber animus & sui juris sibi Semper vacabat studia recolehti pia.* Cornelius Severus de Cicerone: *sacris exalta quid artibus atas?* Hypallage ævni & recolehti. Gronov.

385. *O quam*] Hæc omnia ex consoli. ad Elbiam, cap. 4. 8. & 9. Farn.

388. *Solis alternas vices*] Iam dixit de sole. Scribe igitur: *notis alternas vices.* Supra: *Qua plaustra tardus non*

Et æterna vice Regit Bootes. Gronov.

390. *Ætheris*] Cœli. Farnabius.

391. *Qui si senescit*] *Qui si senescit,* aliquando interiturus ut nova progenies melior nascatur (ex nonnullorum philosophorum sententia) nunc sane instat tempus, quo *Omne in præcipiti vitium stetit.* *Idem.* *In cœcum chaos*] Omnia corpora *συνεχρηδύσασ;* confusa, composita, & in unum quasi conflata, in eadem, ex quibus coaluerunt, resolyenda asserebant: ex chaos igitur, seu indigesta potius ejus mole (ut scribit Ovid. 1. Metamorphos.) ortum mundum, in Chaos iterum ait rediturum. Propter hanc omnium in elementa sua resolutionem, Ægyptii mundum figura serpentis caudam suam devorantis, significabant. Vide Pierium lib. 14. Hieroglyph. *Delr.*

392. *Casu-*

Casurus iterum, nunc adest mundo dies
 Supremus ille, qui premat genus impium
 Cœli ruina; rursus ut stirpem novam
 Generet, renascens melior: vt quondam tulit 395
 Juvenis tenente regna Saturno poli.
 Tunc illa virgo, numinis magni dea,
 Iustitia, cœlo missa cum sancta Fide,
 Terras regebat mitis. humanum genus
 Non bella norat; non tubæ fremitus truces; 400
 Non arma gentes; cingere assuerant suas
 Muris nec urbes. pervium cunctis iter.
 Communis usus omnium rerum fuit.
 Et ipsa tellus læta sæcundos sinus
 Pandebat ultro, tam piis felix parens 405
 Et tuta alumnis. alia sed soboles minus
 Conspecta mitis. tertium follers genus
 Novas ad artes extitit; sanctum tamen.
 Mox inquietum, quod sequi cursu feras
 Auderet acres; fluctibus tectos graves 410
 Extrahere pisces rete; vel calamo levi
 Decipere volucres; premere subjectos jugo

Tau-

392. *Casurus iterum*] Dixerat idem
 Lucanus lib. 1. — sic cum compage solu-
 ta Secula tot mundi suprema coegerit
 hora, Antiquum repetens iterum Chaos,
 omnia mixtis Sidera sideribus concu-
 rent, ignea pontum Astra petent: tellus
 extendere litora nolet, Excursuetque fre-
 tum. fratri contraria Phœbe Ibis, &
 obliquum bigas agitare per orbem Indi-
 gnata, diem poscet sibi: totaque discors
 Machina diuulsiturbavit fœdera mundi.
 Delr. Nunc adest mundo] Integriorem
 esse ajunt v. l. lectiorem, nunc astit:
 quia noluerit dicere diem & illum ad-
 esse, sed ut assist optare. Sensum tenuer-
 re: sed versus corrumperet nefas. Lege
 igitur: nunc ades, quod etiam Gro-
 tius adscripserat. Gronovius.

396. *Juvenis*] Recens natus & sub
 rege Saturno auteus. Farn.

397. *Virgo*] Alstra. Th. v. 855. Id.

398. *Fide*] Quæ iustitiæ funda-
 mentum est. Idem.

399. *Humanum*] Hæc ex Hesiodi,
 Atati & Ovid. descript. nota. Idem.
 406. *Alia*] Secunda, argentea, Au-
 ro deterior. Idem.

407. *Tertium*] Ætas athenæa, Du-
 rior ingenii, & ad horrida promptior
 arma. Non scelerata tamen. Idem.

409. *Inquietum*] Quartum genus.
 Idem.

412. *Decipere volucres, premere*]
 Olim hic legebatur: vel calamo levi:
 Decipere volucres orate, corvos aut lo-
 ves Tenere laqueo, premere. Vnde su-
 stulit

Tauro
 Sulcar
 Interi
 Sed in
 Deteri
 Aurum
 Partita
 Exstru
 Aliena
 Negle
 Homi

stulit G.
 abelt. D
 vocat &
 & prout
 esse han
 comm.
 graves p
 bant, i
 cervos u
 nem Fab
 rult, vel
 lacres le

calamm
 Citerus
 non capt
 miter ap
 liallaque
 insperit,
 jectâ nubi
 riantes led
 receptas:
 ram magi
 lectidum,
 non tercio
 inest fieri
 nempe n
 ue est, n
 mandum
 here pifi
 Decipere
 Tenere l
 hic nullu
 vopificis

Tauros feroces; vulnere immunem prius

Sulcare terram, læsa quæ fruges suas

Interius alte condidit sacro sinu.

Sed in parentis viscera intravit suæ

Deterior ætas; eruit ferrum grave,

Aurumque; sævas mox & armavit manus;

Partita fines regna constituit, novas

Exstruxit urbes; tecta defendit suis

Aliena telis, aut petiit prædæ imminens.

Neglecta terras fugit, & mores feros,

Hominum cruenta cæde pollutas manus,

413

420

Astræa

stulit G. Fabricius, quod vulgo nunc
abest. Deltius immobem licentiam
vocat & temeritatem non ferendam:
& prout distinguit, calamus credidit
esse hamatam arundinem: nam & in
comm. pinguisculos & abdomine
graves pisces retibus & linea extrahe-
bant, inquit. Raphelingius miratur
cervos teneri laqueis: probat editio-
nem Fabricii: si quid mutandum, ma-
rult, *vel calamo leves*: ut dicantur vo-
lucres *leves*, ut pisces *graves*, fera *acres*:
calamum vero, arundinem viscetam.

Gruterus laqueis Erymanthiam cer-
vam captam docet ex Diodoro, & si-
militer apros aliaque ferociora anima-
lia illaqueari, tamen quia in codd. quos
inspexit, defuerit *quod cervos*, reliqua ad-
jecta nihil aliud ostendere quam va-
riantes lectiones temere in contextum
receptas: itaque quam magis excutiar,
tam magis Fabricianum placere. Illud
lepidum, crate decipere volucres fuisse
non tertii seculi, sed quarti, tanquam
interfuerit. Quid reliquerunt nobis?
nempe nec recipiendum hoc totum,
ut est, nec abolendum: sed ita refor-
mandum: *fluitibus tectos gravi Extra-
here pisces rete, vel calamo aut brevi*
Decipere volucres crate, cervos Cr. leves
Tenere laqueo. premere Sec. Nam &
hic nullus inalus five magnus five gra-
vis piscis: at *grava rete*, p. 270. *Cal-*

amum malo esse aucupatorium quam
piscatorium: & id doctius. *Crates* vero
brevi, quia quum altoque crates in ope-
re rustico, aut in militia appellantur,
ampliores animo singimus. Sic *tabella*
breves. Notat insignis Deltius in Ad-
versariis, de hoc aucupii genere Bro-
dæum egisse lib. 1. misc. adductis his
Plauti verbis: *Hoc excepto, quod non*
eratibus, sed retibus ha aves capiuntur.
At frustra toto in Plauto ista verba re-
quires: nec sunt Plauti, sed Brodæi
scribentis apud Comicum illum exsta-
re mentionem aucupii istius, nempe
ubi dicitur *concinari area, effundi ci-
bus*: unum diversum quod post paullo
ibi *retia*, non *crates*, appellantur. Lo-
cus est in Asinaria a. 1. sc. 3. v. 65. & 72.
Laqueis & cervos capi significat Tro-
gus Pompejus, quum sic cervorum co-
mitem Habideni captum commemo-
rat, lib. 44. *interque cervorum greges*
*diu montes saltusque peragravit: ad pos-
tremum laqueo captus, regi dono datus*
est. Notum quoque Virgilio: *Tum la-
queis captare feras*. Cænonovius.

423. *Polluta manus*.] Non potest
placere hoc *deus d'egy*. Suspicio feri-
endum, *polluta manus*: & uno spiri-
tu conjungendum cum hemistichio
præcedente: & feros mores manus
cruenta hominum cæde polluta.
Idem: *polluta manus non vult*

Afræa virgo, fiderum magnum decus.
 Cupido belli crevit, atque auri fames. 425
 Totum per orbem maximum exortum est malum,
 Luxuria, pestis blanda; cui vires dedit
 Roburque longum tempus, atque error gravis.
 Collecta vitia per tot ætates diu
 In nos redundant. seculo premimur gravi, 430
 Quo scelera regnant. sævit impietas furens.
 Turpi libido Venere dominatur potens.
 Luxuria victrix orbis immensas opes
 Jam pridem avaris manibus, ut perdat, rapit.
 Sed ecce gressu fertur attonito Nero, 435
 Trucique vultu. quid ferat, mente horreo.

424. *Afræa*] Seu Erigone, Iovis
 & Themidos filia terras cæde maden-
 tes olim reliquerat. Th. 855. *Farnab.*
 428. *Tempus*] Consuetudo qua au-
 gescunt tum vitia tum virtutes. *Idem.*

433. *Luxuria*] *Sevior armis Luxu-
 ria incubuit vitiumque ulciscitur orbem.*
Idem.
 434. *Iampridem*] Multa injuste ra-
 pit ut nequiter profundat. *Idem.*

NERO. PRÆFECTUS. SENECA.

Incastrum monet suum Neronem Philosophus, qui tyrannicis institutis pertinaciter insistit, proximumque diem nuptiis cum Poppæa destinat.

Ner. **P**erage imperata. mitte, qui Plauti mihi
 Sullæque cæsi referat abscissum caput.
 Præf. Jussa haud morabor. castra confestim petam.

Sen. Ni-

437. *Mitte*] Mitte alios milites in
 Asiam, qui Plauti Rubellii: in Galliam
 Narbonensem alios, qui Sullæ in Mas-
 siliam amori capita mihi referant. Tac.
 Ann. 14. *Farnabius.*

438. *Sullæque*] Cæсорum capita ad
 Neronem regulere Centuriones, qui-
 bus ille crudelissime illudit. *Idem.* *Ab-
 scissum caput*] Hoc ait, quia reipsa
 Centuriones cæсорum capita ad Ne-
 ronem regulere, quibus Nero crude-
 lissime illudit, auctore Tacito lib. 14.
 Annal. Præfectus autem, quem hic al-
 loquitur, non est Burrus Aftianus, jam

veneno sublatus, teste Tacito lib. 12.
 & Suetonio in Nerone cap. 35. sed al-
 ter è duobus, qui Burro, more anti-
 quo, successerunt, Fenius Rufus, vel
 Sophomius Tigillinus, & ut opinor,
 hic potius, quia validior in animo
 Principis, teste Cornelio lib. 14. Præ-
 fectus prætorio hic erat, hoc est, præ-
 fectus aulae, ut multis docet Pet. Faber
 lib. 1. Semest. cap. 1. *Delr.*

439. *Castra*] Militum vocando-
 rum gratiâ tunc ergo habitabant Præ-
 toriani milites in castris Prætorianis, à
 Tiberio in extrema urbis parte consti-
 tutis,

Sen. Ni
 Ner. Ju
 Sen. Ma
 Ner. Ex
 Sen. Sen
 Ner. Pr
 Sen. Re
 Ner. A
 Sen. Ut
 Ner. St
 Sen. H
 Ner. F
 Sen. C
 Ner. I
 Sen. I
 Ner.

tutis, ut
 docent
 Castris
 luvonal.
 nestica
 u ag ger
 us, id ef
 fiant
 A Subur
 gnare ad
 habeban
 latio, &
 li vicissi
 Tacitus
 Quicum
 Defend
 quam à
 castra p
 tar, qu
 tur. Da
 percuss
 quantu
 440.
 tibi pro
 441.

Sen. Nihil in propinquos temere constitui decet.

440

Ner. Iusto esse facile est, cui vacat pectus metu.

Sen. Magnum timoris remedium clementia est.

Ner. Extinguere hostem, maxima est virtus ducis.

Sen. Servare cives, major est patriæ patri.

Ner. Præcipere mitem convenit pueris senem.

445

Sen. Regenda magis est fervida adolescentia.

Ner. Ætate in hac satis esse consilii reor.

Sen. Ut facta superi comprobent semper tua.

Ner. Stulte verebor, ipse cum faciam, deos.

Sen. Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.

450

Ner. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.

Sen. Crede obsequenti parcius. levis est dea.

Ner. Inertis est, nescire quid liceat sibi.

Sen. Id facere, laus est, quod decet, non, quod licet.

Ner. Calcat jacentem vulgus. *Sen.* invisum oppri-

met.

455

Ner.

tutis, ut ex Dione, Tacito, Suetonio docent Onufrius, Lazius, Faber. De his Castris legitur in Commentar. vet. Iuvenal. Sat. 10. (ubi illa Iuvenalis domestica castra vocat, quia in urbe) *juxta aggerem primus castra posuit Sejanus, id est, super Diocletianas; quæ di- casunt castra pratoria.* & in Sat. xi. *A Suburrâ frequentissimâ regione migrare ad Diocletianas ubi solitudo est.* habebant tamen stationem in ipso palatio, & more militari excubias singuli vicissim tribuni agebant, ut docet Tacitus lib. 6. ideo infra versu 774. *Quicumque miles rectus exsultat Ducis, Defendat aniam* — hic vero, ne quenquam à Statione Palatina abducat, ad castra properat præfectus, ut inde mittat, qui Neronis imperium exsequantur. *Dolr. Petam*] Vt mittam milites percussuros, qui mandatum tuum exquantur. *Farnabius.*

440. *In propinquos*] In amicos & tibi propinquitate conjunctos. *Idem.*

441. *Iusto esse*] Si tibi, quæ mihi,

imminent pericula & metus, non omnia ex iusto præciperes. *Idem.*

444. *Patria patri*] Bono imperatori & principi. *Idem.*

445. *Præcipere*] Languida hæc tua præcepta magis convenirent pueris. *Id.*

446. *Magis*] Quam pueritia. *Idem.*

447. *Ætate*] Nempe *Ingenium* & rerum prudentia velox *Ante pilos venit.* *Idem.*

449. *Stulte*] Quorsum timeam deos quos sibi quisque ex superstitione sua facit, qualisque Claudius est, quem ego nuper indigetem consecravi? *Idem.*

452. *Levis*] Inconstans dea est Fortuna. *Idem.*

454. *Id facere*] *Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit Occurrat.* *Idem.*

455. *Calcat jacentem*] Remissum, lenem, mansuetum, clementem. sequens *ro invisum*, videtur suadere, ut hic legatur; *placentem.* sed nihil mutet. En duo tibi. Odium, & Contemptus, exitia Principum, scopuli naufragiis

Ner. Ferrum tuetur Principem. *Sen.* melius fides.

Ner. Decet timeri Cæsarem. *Sen.* at plus diligi.

Ner. Metuant necesse est. *Sen.* quidquid exprimitur, grave est.

Ner. Jussisque nostris pareant. *Sen.* iusta impera.

Ner. Statuam ipse. *Sen.* quæ consensus efficiat rata. 460

Ner. Despectus ensis faciet. *Sen.* Hoc absit nefas.

Ner. An patiar ultra, sanguinem nostrum peti

Inviçtus, & contemptus ut subito opprimar?

Exilia non fregère submotos procul

Plautum atque Sullam; pertinax quorum furor 465

Armat ministros sceleris in cædem meam.

Absentium cum maneat etiam ingens favor

In urbe nostra, qui fovet spes exulum;

Tollantur hostes ense suspecti mihi.

Invisa conjux pereat, & carum sibi

470

Fratrem sequatur, quidquid excelsum est, cadat.

Sen. Pulchrum eminere est inter illustres viros;

Consulere patriæ; parcere afflictis; ferâ

Cæde abstinere; tempus atque iræ dare,

Orbi

regnum infames. alterum illud prius semper tyrannis adeste, sed posterius rarius, sed longe majorem ad eversionem habere vim docet Aristoteles lib. 5. Polit. cap. 10. Inefficax fere odium, nisi contemptus accedat. Qui odit, optat nova, non audit: qui contemnit, quia non metuit, aggreditur contemptum, folio deturbat, & folio calcat. hoc Nero significare voluit. *Delr.*

456. Diligi] Οἱ φίλοι πρὸς σὺν πρὸν εἶσι βασιλεύσιν ἀληθέστερον καὶ ἀσφαλέστερον. Farnabius.

460. Statuam] Non sic excubia non circumstantia pila quam tulatur amor. Id. Quæ consensus] Quæ imperata ejusmodi, quæ probent ordines Senatorum & equitum sciscatque plebs. *Idem.*

461. Despectus] Scribam. *Detectus*

ensis, sive *Conspectus*. nam in urbe & toga gladii tecti & absconditi. *Lipsius.* Emendaram ego, *Descriptus ensis.* *Raphel.*

462. Peti] A conjurantibus in vitam meam, al. *invisus.* Farnabius.

463. Inviçtus] Aldinum, *Invitus.* Gryphianum & Ortelii, *Inviçtus.* Si corrigendum aliquid, scribam *Inultus.* *Raphel.*

467. Absentium] Conjuratorum quos in exilium misi. Farnabius.

468. Fovet] Ut me tandem caso revocentur ab exilio. *Idem.*

469. Ense] Vulgus securi seriebatur, nobiles gladio. *Idem.*

471. Quicquid] Tyrannicum scitum, οἷς τῆς ὑπερχοντοῦς τῆς χυαὸς κολλῆς, ἔτι καὶ τῆς ὑπερχοντοῦς τῆς πολιτῶν ἀνωγειν. *Idem.*

477. Sic

Orbi qui
Hæc sum
Sic ille pa
Complex
Illum tam
Terra ma
Hostes pa
Tibi num
Et dedit
Nutuque
Invidia t
Cessit. f
Plebifq
Tu paci
Electu

477. mentia, principit te vero M patria Cic

481. Pa vium forc

482. Tibi num

487. Pl locum ten

488. fugendo, census favor

Plautum a beret] dei

Plebifq] Tu paci

489. rando desi

pterea mi rus agnos

hoc, que nomine d

vero, qu in Impera

tio, milite latu cast

tentiam m la. Dein

Orbi quietem, seculo pacem suo.

475

Hæc summa virtus. petitur hæc cælum via.

Sic ille patriæ primus Augustus parens

Complexus astra est, colitur & templis Deus.

Illum tamen Fortuna jactavit diu

Terra marique per graves belli vices;

480

Hostes parentis donec oppressit sui.

Tibi numen incruenta summittit suum;

Et dedit habenas imperii facili manu;

Nutuque, terras, maria, subjecit tuo.

Invidia tristis victa consensu pio

485

Cessit. senatus equitis accensus favor

Plebisque votis, atque judicium patrum est.

Tu pacis auctor, generis humani arbiter

Electus, orbem tu sacra specie regis

Patriæ

477. Sic ille] His virtutibus, clementia, &c. *Idem.* Primus] Primus è principibus Paer patriæ salutat, ante vero M. Cicero, ante *Roma patrem patriæ Cicronem libera dixit.* *Idem.*

481. Parentis] Julii Cæsaris qui Octavium fororis suæ filium adoptavit.

482. Tibi numen] Fortuna submittit tibi numen suum sine bello. *Idem.*

487. Plebisque votum est] Bis hunc locum tentavit Lipsius : in Antiquis fingendo, *Cessit: senatus, equitis accensus favor Plebisque notus* : (quasi Plautum aut Pacuvium in manu haberet) deinde in Notis : *accensus favor, Plebisque votis atque judicio Patrum Tu pacis.* Delitius utrumque interpretando defungitur : sed non desit propterea mire mendosum locum Gruterus agnoscere. Et est sane : nam quid hoc, quod unus ordo bis appellatur nomine *Senatus & Patrum* ? illorum vero, quorum potissima & unica vis in Imperatore designando, nulla mentio, militum? Atqui Tacitus lib. 12. *Illatus castris imperator consalutatur. Sententiam militum secuta Patrum consalta.* Deinde qui favor ille accensus na-

gis quam listor aut viator aut apparitor? Quis denique ita locus? Hoc voluit dicere auctor : *Invidia tristis victa consensu pio cessit cohortis. Equitis accensus favor Plebisque votis atque judicio Patrum.* Cohortem pratoriam per *concedo*, *sed* dicit pro exercitibus : ne nimis durum faciamus versum scribendo, *cohortium*, aut, *cohortum* : & *equitis. Consensus cohortis*, ut ipse Nero in prima oratione ad Senatum Tacito lib. 13. *de auctoritate Patrum, consensu militum presatus.* Germanicus apud turbidas legiones de initiis Tiberii annali primo : *Italia inde consensum, Galliarum fidem extollit.* Eum consensum vocat *pium*, ut Otho ad milites l. r. histor. *Tumultus proximi initium nimia pietas vestra, acris quam consideratius excitavit.* Quod sequitur, *Tu pacis auctor*, respicit Vitellio jactam vocem, *ipsum esse concordiam*, Suetonius cap. 15. Nisi enim utrobique admissus esset, bellum civile trahendum erat : ut postea quam constitit alibi Principem quam Romæ posse fieri. Gronovius.

489. Tu sacra specie regis] Illud specio

Patriæ parens : quod nomen, ut serves, petit, 490
 Suosque cives Roma commendat tibi,
 Ner. Munus Deorum est, ipsa quod servit mihi
 Roma, & senatus; quodque ab invitis preces,
 Humilesque voces exprimit nostri metus.
 Servare cives Principi & patriæ graves 495
 Claro tumentes genere, quæ dementia est,
 Cum liceat una voce suspectos sibi
 Mori jubere? Brutus in cædem ducis,
 A quo salutem tulerat, armavit manus.
 Invictus acie, gentium domitor, Jovi 500
 Equatus altos sæpe per honorum gradus,
 Cæsar nefando civium scelere occidit.
 Quantum cruoris Roma tunc vidit sui,
 Lacerata toties ! ille, qui meruit pia

Vir-

cie offendit Deltrium, sed non habere ait, quod substituat. Grætero quoque spiritum, qui conjicit: orbem spiritum sacro. At ita Lucanus lib. 7. subiere pericula clari Sponte viri sacraque antiquus imagine miles. Tacitus 16. ann. Simul ipsius Thrasæ venerabilis species observabatur. rō Tu si nonnullis codicibus defuit, iidem tamen reliquæ scripturæ consensu satis ostendunt nihil aliud addendum esse. Gronovius.

492. Munus] Diis imperium acceptum potius refert (quos tamen supra v. 440. contempsit) quam se quid Romanis debere agnoscat. Farnabius.

493. Quodque] Quem de me conceperunt, metus eos vel invitos in officio continet. Idem.

495. Servare] Servare autem cives factiosos, conjuratos in patriæ & principis perniciem, nobilitate sua feros superbosque, quæ dementia? Idem.

497. Voce suspectos sibi] Malim, mihi. Gronovius.

498. Ducis,] C. Iulii Cæs. Imp. Farnabius.

499. Salutem] Publicam, vel etiam privatam, cum eum semper dilexisset,

heredemque de parte scripsisset, unde & confosus ingemuit, Et tu Brute? Idem. Quam publicam, quam privatam salutem dixerit, interpretes ipse viderit. Sententia est Brutum à Cæsare servatum in Pharsalica acie. Dion. ὁ Βρῦτος ὁ Μάγξου, ὁ μὲν τῆσθαι αὐτῶν δὲ Πρωκλειῶν, καὶ ἐὰν ἴαται αὐτῶν καὶ ἐστὶν ἦν. Gronovius.

500. Jovi] Iupiter in cælis, Cæsar regit omnia terris. Farnabius.

501. Equatus alios] Haud dubie altos, ut & Grotius voluit. Gronovius.

504. Ille, qui meruit pia] Primus è Rom. Imp. in deorum numerum relatus Aug. Fam.

Seneca lib. 1. de Clementia: Hæc Augustus sine, aut jam in senectutem anni vergentibus. In adolescentia caluit, arsi ira, multa fecit ad quæ virtus oculos retorquebat. & paullo post: Fuerit moderatus & clemens. nempe post mare Actiacum Romano cruore infectum; nempe post fractas in Sicilia classes, & suas, & alienas: nempe post Perusinas aras, & proscriptiones. His dictis nunc Nero Senecam invadit, proprio illum, quod dici solet, gladio:

Virtute co
 Quot into
 Sparfos p
 Fugerent
 Tabula n
 Exposita
 Videre n
 Non ge
 Stillante
 Nec fini
 Pavere
 Tristes
 Classes
 Concu
 Super

dio: prop
 ait illum
 Delr.
 506. I
 cui aliqu
 delius ex
 508. I
 Antonii,
 509. I
 pos. Ide
 510. I
 capita Ci
 illultriu
 foro, q
 tum. Id
 515. I
 caforu
 cedoni
 Anton
 Farnab
 516. I
 propri
 sequen
 Agam
 que gr
 fero h
 exbau
 re. Q

Virtute cœlum, Divus Augustus, viros
 Quot interemit nobiles, juvenes, senes,
 Sparfos per orbem, cum suos mortis metu
 Fugerent penates, & trium ferrum ducum
 Tabula notante deditos tristi neci?

505

Exposita rostris capita cœsorum patres
 Vidêre mœsti: flere nec licuit suos,
 Non gemere, dira tabe polluto foro,
 Stillante sanie per putres vultus gravi,
 Nec finis heic cruoris aut cœdis stetit.

510

Pavere volucres & feras sævas diu
 Tristes Philippi. hausit & Siculum mare
 Classes, virosque sæpe cedentes. suis
 Concussus orbis viribus. Magnus ducum
 Superatus acie, puppibus Nilum petit

515

Fugæ

Vir-
 dio: propter hæc & similia Aufonius
 ait illum sævitiam Neronis armasse.
Delr.

506. *Quot*] Cum proscriptionem,
 cui aliquandiu restitit, inceptam cru-
 delius exercuit. *Farnabius.*

508. *Trium*] Triumvirum, Lepidi,
 Antonii, Octavii. *Idem.*

509. *Tabula*] Tab. dictante proscri-
 ptos. *Idem.*

510. *Exposita*] Senatores viderunt
 capita Ciceronis, L. Pauli, aliorumque
 illustrium virorum affixa suggesto in
 foro, quod ex rostris navium Antia-
 tum. *Idem.*

515. *Pavere*] Cadaveribus Rom.
 cœsorum in campis Philippicis in Ma-
 cedonia, ubi pugnatum ab Octavio &
 Antonio contra Brutum & Cassium.
Farnabius.

516. *Tristes Philippi*] In nominis
 proprii sine nihil eliditur, & aspiratio
 sequens vim habet consonantis. Vt in
 Agamemnone, *Phæbe relaxa, humeros-*
que graves Fabric. Philippi hausit Non
 fero hunc hiatus: nec quod alicubi,
exhaust. Scribe: *merfit & Siculum ma-*
re. Quod sequitur, *sæpe cedentes suis,*

perditum ac deploratum est. G. Fa-
 bricius *cadentes suos*: quod laudant sine
 nomine & sine nomine alios ajunt
 male mutasse, quum significetur, cives
 à civibus sæpe necatos in mari: parum
 tamen, addunt ipsi, Latine. Nimirum,
 quia auctor hujus tragœdiæ ad Seneca-
 cum non affurgit, quidvis eum solæ-
 cum dicere potuisse crediderunt. At
 ille si non Seneca erat, Romanus ta-
 men erat, & tam turpiter in materna
 lingua errare non poterat. Sensus talis
 fuit: *merfit & Siculum mare Classes vi-*
rosque. mox redit socii furor. Concussus
orbis viribus magnis ducum. Octavium
 & Antonium bello Adriaco designet.
Vires ducum habet à Luciano lib. 4. *Prima*
dies belli cessavit Marte cruento,
Spectanda; q; ducum vires numerosaque
signa Exposuit. Superatus acie haud dubie
 Antonius. Pro suis invenimus
 etiam in Mss. suos. inde fecimus *furor.*
 Gronovius. *Hausit*] In prælio navali
 contra Sext. Pompejum. *Farnabius.*

519. *Superatus acie.*] M. Antonius
 Triumvir. nam nullo pacto potest capi
 de Pompejo. cum præcedens versus
 innuat bellum Augusti cum Antonio

Fugæ paratis, ipse periturus brevi.
 Haussit cruorem incesta Romani ducis
 Ægyptus iterum, nunc leves umbras tegit.
 Illic sepultum est impie gestum diu
 Civile bellum. condidit tandem suos
 Jam fessus enses victor, hebetatos feris
 Vulneribus, & continuit imperium metu.
 Armis, fideque militis tutus fuit.
 Pietate gnati factus eximia Deus,
 Post fata consecratus, & templis datus.
 Nos quoque manebunt astra, si sævo prior
 Ense occuparo quidquid infestum est mihi,
 Dignaue nostram sobole fundaro domum.
Sen. Implebit aulam stirpe cœlesti tuam
 Generata Divo, Claudiæ gentis decus,
 Sortita fratris, more Iunonis, toros.
Ner. Incesta genitrix detrahit generi fidem,
 Animusque nunquam conjugis junctus mihi.
Sen. Teneris in annis haud satis clara est fides,
 Pudore victus cum tegit flammam amor.
Ner. Hoc equidem & ipse credidi frustra diu.
 Manifesta quamvis pectore infociabili,
 Vultuque signa proderent odium mei.
 Tandem quod ardens statuit ulcisci dolor:
 Dignamque thalamis conjugem inveni meis

520

525

530

535

540

Gene-

& Cleopatram, idque satis vincit illud,
puppibus fugæ paratis. nam Pompejo
 nullæ ejusmodi naves. *Grut.*

521. *Incesta*] Propter Cleopatram
 Ptolemæo facti inuptam. *Farnabius.*

522. *Iterum*] Semel Cn. Pompeji,
 iterum M. Antonii. *Idem.*

523. *Sepultum*] Sedatum, finitum.
Idem.

528. *Pietate*] A Tiberio filio ad-
 optivo Divus consecratus. sup. v. 496.
Idem.

531. *Nos quoque*] Et me quo. ne suo

excipient Dii consortio, si prius ini-
 micos sustulero. *Idem.*

534. *Generata*] Octavia sup. v. 216.
Idem.

536. *Incesta*] Messalina, vulgatum
 illud prostibulum, suspectam mihi
 reddit Octaviam & prolem incertam.
*exspectus ut tradat mater honestos, Aut
 alios mores quam quos habet?* Farn.

539. *Pudore*] Vbi verecundia impe-
 dit, quo minus amorem ostendat
 suum. *Idem.*

543. *Quod*] Quo ultionis genere
 suum

Gene
 Jovisqu
 Sen. Pro
 Placeat
 Subje
 Floren
 Ner. C
 Talem
 Sen. R
 Ner. C
 Cœli
 Ditif
 Sen. V
 Mort
 Arcu
 Gen
 Vis
 Am
 Nat
 Que
 Bre

suum m
 Farn.

545.
 cedant

Partide

546.
 550

le, &c
 suo. F

551
 Tacit

re, p
 mat er

dine s
 mam

suffici
 ingen

servia

320 Genere atque forma, victa cui cedat Venus, 545

Jovisque conjux, & ferox armis Dea.

Sen. Probitas, fidesque conjugis, mores, pudor,

Placeant marito. sola perpetuo manent,

Subiecta nulli, mentis atque animi bona,

Florem decoris singuli carpunt dies.

550

Ner. Omnes in unam contulit laudes Deus,

Talemque nasci Fata voluerunt mihi.

Sen. Recedat à te, temere ne credas, amor.

Ner. Quem submovere fulminis dominus nequit,

Cœli tyrannum, sæva qui penetrat freta,

555

Ditisque regna, detrahit Superos polo.

Sen. Volucrem esse Amorem fingit immitem deum

Mortalis error, armat & telis manus,

Arcusque sacros miscuit sæva face;

Genitumque credit Venere, Vulcano fatum. 560

Vis magna mentis, blandus atque animi calor

Amor est; juvena gignitur; luxu, otio

Nutritur inter læta Fortunæ bona.

Quem si fovere atque alere desistas, cadit,

Brevique vires perdit extinctus suas.

565

Ner.

suum mei contemptum referre statui.
Farn.

545. *Victa cui*] Cui tres illæ Deæ cedant, ut quondam duæ Veneri sub Paride iudice. *Idem.*

546. *Ferox armis Dea*] Minerva. *Delr.*

550. *Florem*] Forma bonum fragile, &c. *Carpitur & spacio fit minor ipsa suo.* Farnabius.

551. *Omnes in unam*] De Poppæa Tacitus; Huic mulieri cuncta alia fuerunt, præter honestum animum. quippe mater ejus sua ætatis feminas pulchritudine supergressa, gloriam pariter & formam dederat. opes claritudini generis sufficiebant. sermo comis nec absurdum ingenium. modestiam præferre, & lascivia usi. rarus in publicum egressus,

idque velata parte oris. Comment. vetus tradit hanc adeo diligentem colendæ formæ fuisse, ut eam in exsultium quinquaginta asinæ sint subsecuta, quarum lacte candorem corpori conciliabat. Inventrix etiam medicamenti, quod ab ea Poppæanum, de quo Iuvenalis Sat. 6. *Idem.*

554. *Fulminis*] Iup. vide Hippol. v. 186. unde hæc. *Idem.*

555. *Freta*] Nereides, Thetis, Thetys, atque ipse flagrat Neptunus in undis, Hipp. v. 332. *Idem.*

559. *Arcusque*] Quomodo? an facem arcu jaculatur? miror non exuti nervum. Eibius legit, *Artusque*, hoc est, manus. *Delr.* Immo, dedit ei arcum & facem. Gronovius.

Ner. Hanc esse vitæ maximam causam reor,
Per quam voluptas oritur. interitu caret,
Cum procreetur semper humanum genus
Amore grato, qui truces mulcet feras.

Hic mihi jugales præferat tedas deus,
Jugetque nostris igne Poppæam toris.

570

Sen. Vix sustinere posset hos thalamos dolor
Videre populi: sancta nec pietas sinat!

Ner. Prohibebor unus facere, quod cunctis licet?

Sen. Majora populus semper à summo exigit.

575

Ner. Libet experiri, viribus fractus meis

An cedat animis temere conceptus favor.

Sen. Obsequere potius civibus placidus tuis.

Ner. Male imperatur, cum regit vulgus duces.

Sen. Nihil impetrare cum valet, juste dolet.

580

Ner. Expressere jus est, ferre quod nequeunt preces.

Sen.

566. Hanc] Vt sui simile generet.

Farn.

169. Qui truces] Omne adeo genus
in terris, hominumque ferarumque, Et
genus agnoreum, pecudes pictaque volu-
cras In furias ignemque ruunt. Hipp.
v. 337. Farnabius.

570. Hic mihi] Cupido mihi au-
spex præferat faces nuptiales: vide
Theb. v. 263 & 507. Farnabius.

573. Vix sustinere posset] Recte Del-
rius dolor à vii] Deus. Sed non to-
tum est. Videtur auctor scripsisse: Vix
sustineret justus hos thalamos dolor Vi-
dere populi. Gronovius.

574. Facere] Repudiare uxorem.
Farn.

575. Majora] A principibus, in sub-
limi specula atque in oculis omnium
positis, expectant alii ingens vitæ &
morum exemplar, multa itaque sibi
permitit populus, quæ tamen principi
nequaquam permittit. Idem.

577. An cedat animis] Populi sanctis
pro Octavia. hæcque est scriptura
Pall. novem, itaque exterminandum
putavi vulgatum, conceptus furor. nam

& infra, ipsamet Octavia, v. 646. Par-
cite lacrimis urbis festo Latinoque die; ne
tantus amor, Nostrique favor Principi
acres suscitet iras. Grut.

581. Expressere jus est ferro] Hoc
quidem contra versus legem. Quare
Scaliger, facere; Melissus apud Gute-
rum, ferre quod nequeunt, nunc rece-
ptum. Sequenti pro negare, Lipsius ne-
care, & homines graves adfertiuntur
corrigeni; Gruterus alterum tuetur.
Mihî aliud hic incommodum occur-
rit: neque enim video, quomodo non
inepte fiat mentio precum. Quid enim?
an unquam precibus contendit à po-
pulo Romano Nero, sibi ut Poppæam
ducere liceret? & illis repulsis jus ex-
primendi nactus est, quod exorare non
potuit? Immo populus deprecatus pro
Octavia, ne repudiaretur: & quia in-
stantius agebant, Nero ad invidiam
dicit eos exprimere. Scribe: Exprime-
re vis est. Dicitum erat populum meri-
to dolere, quum rogans, præsertim
justa, nihil impetret. Resp. Nero, sed
quod roganti populo non conceditur,
id eum exprimere tumultu ac seditione
est

Sen. Neg
Sen. Rem
Sen. Levi
Sen. Exc
Sen. Faci
Etatque
Ner. De
Instare,
Etipse
Cum p
Quin d

est vim fa
mere vis
preces? I
quit, i
orant,
debetur
peccat
habent
vindice
duri cru
vius.

583.

Ab imp
nupt.

T
Thal
Popp
Dole
Man

593.
umbrat
594.
lem, M
595.

Sen. Negare durum est. Ner. Principem cogi nefas.

Sen. Remittat ipse. Ner. fama sed victum feret.

Sen. Levis atque vana. Ner. si licet, multos notat.

Sen. Excelsa metuit. Ner. non minus carpit tamen. 585

Sen. Facile opprimetur. merita te Divi patris,
Ætasque frangat conjugis, probitas, pudor.

Ner. Desiste tandem, jam gravis nimium mihi,

Instare, liceat facere quod Seneca improbat.

Et ipse populi vota jam pridem moror.

590

Cum portet utero pignus, & partem mei.

Quin destinamus proximam thalamis diem?

est vim facere principi. Vel sic, *Exprimere vis est. SE. ferre quid nequeunt preces? Negare durum est.* Immo, inquit, non exprimunt, sed rogant, orant, supplicant. Quid autem non deberet *ταῖς Διτῆς Διὸς κήρυξις μερόλοις*, quæ & anteaambulone[m] habent *τῆν Ἀτῆν*. & si repellantur, vindicem? Illis negare mihi profecto duri crudique pectoris videtur. *Gronovius.*

583. Remittat] Ipse princeps cedit

aliquantulum de jure suo: etsi flecti reges, quam vinci non minus turpe existiment. Hipp. v. 135. *Farnabius.*

586. Divi] Claudii patris Octaviae qui te adoptavit. *Idem.*

587. Frangat] Animum tuum avertat à Poppæa. *Idem.*

590. Populi] Desiderantis ex me prolem legitimam, quæ firmet etiam imperium. *Idem.*

591. Partem mei] Ovidius; *Partem tui latitat corpore clausa meo.* *Delt.*

ACTUS TERTIUS.

AGRIPPINA.

Ab inferis prodit Agrippina, dira auspex faces exitiales præferens nuptiis Poppææ & Neronis, cujus mortem prædicis.

Tellure rupta Tartaro gressum extuli,
Stygiam cruenta præferens dextra facem

Thalamis scelestis. nubat his flammis meo

595

Poppæa gnato juncta, quas vindex manus

Dolorque matris vertet ad tristes rogos.

Manet inter umbras impiæ cædis mihi

Sem-

593. Tellure] In scena exsiliabant umbræ scalis Charonis. *Farnabius.*

594. Stygiam] Funestam, exitialem, *Med. v. 16. Idem.*

595. Nubat] Vertat nuptialem fa-

cem in feralē & funebrem. supra v. 260. *Idem.*

598. Manet] Curæ non ipsa in morte relinquunt. *Oed. v. 615. Cædis] Sup. v.*

360. *Farn.*

598. Ma-

Semper memoria, manibus nostris gravis
 Adhuc inultis, reddita & meritis meis 600
 Funesta merces puppis, & pretium imperii
 Nox illa, qua naufragia dessevi mea.
 Comitum necem, natiq̄ue crudelis nefas
 Deslere, votum fuerat, haud tempus datum est
 Lacrimis. sed ingens scelere geminavit nefas. 605
 Perempta ferro, fœda vulneribus, sacros
 Intra penates spiritum effudi gravem,
 Erepta pelago, sanguine extinxi meo
 Nec odia gnati, sævit in nomen ferus
 Matris tyrannus. obrui meritum cupit. 610
 Simulacra, titulos destruit, mortis metu,
 Totum per orbem, quem dedit pœnam in meam
 Pueroregendum noster infelix amor.
 Extinctus umbras agitat infestus meas
 Flammiſque vultus noxios conjux petit, 615
 Instat, minatur, imputat fatum mihi
 Tumulumque gnati. poscit auctorem necis.
 Jam, parce, dabitur. tempus haud longum peto.
 Ultrix Erinnyſ impio dignum parat
 Letum tyranno; verbera, & turpem fugam, 620

Pœ-

599. *Manibus nostris gravis*] Florus lib. 4. cap. 6. *Cæsarem inultus pater & manibus ejus graves Cassius & Brutus agitabant.* Gronovius.

601. *Imperii*] Neroni mea opera parti. sup. v. 327. *Farnabius.*

602. *Dessevi*] Sup. v. 323. *Idem.*

603. *Comitum*] Crepereji Galli, & Aceroniæ. *Idem.*

606. *Sacros*] In villa Augusta Lucrini lacus. *Idem.*

609. *Sævit*] Natalem Agrippinæ inter nefastos referri dies à Senatu impetraverat Nero, status demolitus, nomen & titulos ubique, ipsamque ejus memoriam delere conabatur. *Id.*

611. *Simulacra*] Mortem iis minans, quicunque mei simulachra ha-

buerint. *Farnab.* *Destruit mortis metu*] Apparet, ut explicent. Geotius tamen haud ineleganter: *Simulacra, titulos destruit memores mei.* *Idem* mox: *imputat fatum mihi suum atque gnati.* Gron.

612. *Quem dedit*] Cujus orbis imperium ego infelix illi dedi, ut & mihi vitam eripere posset. *Farn.*

615. *Conjux*] Claudius. *Idem.*

616. *Fatum mihi*] *Al. fatum mihi Tumulumque gnati poscit auctorem necis.* Quæ lectio historiam respicit. Mors enim ejus celata est, dilataque sepultura, donec circa successorem omnia ordinarentur. *Idem.*

618. *Gnati*] Britannici. *Idem.*

617. *Auctorem*] Neronem. *Idem.*

620. *Verbera*] Vbi descivisse Gal-

ban

Pœnaſc
 Dirum
 Ixionifc
 Licet ex
 Superb
 Serven
 Exhaust
 Parthi
 Veniet
 Anima
 Deser
 Heu,
 Quo
 Et fa
 Geni
 Utin
 Alui
 Visc
 Meu
 Sem

ham &
 du ince
 capite c
 nunciav
 natu ju
 tur mo
 tunica
 Phao
 clam i
 cavern
 621.
 autem
 troitu
 lacuna
 inquit
 622.
 Tity
 627
 Suppl
 lantes
 Certe

Pœnasque queis & Tantali vincat sitim,
 Dirum laborem Sisyphi, Tityi alitem,
 Ixionisque membra rapientem rotam.
 Licet exstruat marmoribus, atque auro tegat
 Superbus aulam; limen armatæ ducis
 Servent cohortes; mittat immensas opes
 Exhaustus orbis; supplices dextram petant
 Parthi cruentam; regna, divitias, ferant:
 Veniet dies tempusque, quo reddat suis
 Animam nocentem sceleribus, jugulum hostibus,
 Desertus, & destructus, & cunctis egens.
 Heu, quo labor, quo vota ceciderunt mea!
 Quo te furor provexit attonitum tuus,
 Et fata, gnate? cedat ut tantis malis
 Genitricis ira, quæ tuo scelere occidit!
 Utinam, antequam te parvulum in lucem edidi
 Aluique, sævæ nostra lacerassent fera
 Viscera! sine ullo scelere, sine sensu innocens
 Meus occidisses: junctus atque hærens mihi,
 Semper quietam cerneres sedem Inferum,

625

635

640

Pro-

bam & Hispanias cognovit, collapsus diu inter mortuos jacuit, ut respuir, capite converberato, actum de se pronunciavit. *Idem. Turpem*] Hostis à Senauu judicatus & quæsitus ut puniretur more majorum, nudo pede & tunicatus conscenso equo fugit ad Phaontis suburbanum, in quod ut clam introivit, quadrupes per effossâ cavernæ angustias receptus est. *Idem.*

621. *Tantali*] Thyest. v. 151. Nero autem, dum clandestinus ad villam introitus pararetur, aquam ex subjeâ lacuna potaturus manu hausit, & hæc, inquit, est decolâ Neronis. *Idem.*

622. *Dirum*] Hippol. 1226. *Idem. Tityi*] Hippol. v. 1228. *Idem.*

627. *Exhaustus*] Exactionibus. *Id. Supplices*] Quod non fecerunt, rebelantes autem Armeniâ invaserunt. *Id. Certe fecerunt per Peritatem. Gron.*

630. *Sceleribus*] Supplicii, quæ tantis sceleribus debentur. *F. Jugulum*] Vbi appropinquasse equites audit, quibus præceptum ut vivum eum attraherent, ferrum trepidanter jugulo adegit. *Idem.*

631. *Desertus*] Fugientibus custodibus, nec reperto cujus manu periret percussoris. *Ergo, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum. Idem. Cunctis*] Fame & siti interpellante, panem quidem sordidum oblatum aspernatus est, aquæ autem aliquantum bibit. *Id.*

639. *Meus occidisses*] *Emph.* à me non ablegandus. al. *meum occidisses*, id est, mihi commortuus fuisses infans & innocens. *Idem.* Prior tamen lectio mihi prior. *Meus enim est quærit non puderet agnoscere vel apud inferos, ubi nunc me pudor luctusque perpetuus manet ex te nefande, ut mox loquitur. Gron.*

645. No-

Proavos, patremque, nominis magni viros.
 Quos nunc pudor, luctusque perpetuus manet,
 Ex te nefande, meque, quæ talem tuli.
 Quid tegere cesso Tartaro vultus meos,
 Noverca, conjux, mater infelix meis?

645

645. *Noverca*] Infelix Britannici | mater. *Farnabius*.
noverca, Claudii conjux, Neronis

OCTAVIA. CHORUS.

*Octavia dissimulata tristitia faventem sibi populum orat ne divortium
 sui luceat. Chorus tamen ipsius vicem dolet.*

Oct. **P**arcite lacrimis urbis festo
 Lætoque die; ne tantus amor,
 Nostrique favor Principis acres
 Suscitet iras, vobisque ego sim
 Causa malorum. non hoc primum
 Pectora vulnus mea fenserunt.
 Graviora tuli. dabit hic nostris
 Finem curis vel morte dies.
 Non ego sævi cernere cogar
 Conjugis ora.
 Non invisos intrare mihi
 Thalamos famulæ. soror Augusti,
 Non uxor, ero.
 Absint tantum tristes pœnæ,
 Letique metus. scelerum diri,

650

655

660

Mise-

645. *Festo*] Principis nuptiali, geniali. *Farnabius*.

655. *Conjugis*] Poppææ. sup. v. 109. *Idem*.

657. *Soror*] *Certe soror*, inquit luno. vide *Herc. Fu. v. r. Idem*.

660. *Socerum diri*] Et hic fere alias res egerunt, qui hujus opusculi susceperunt curam. *Lipsius*, *sociam*, & *heu*, sublatâ interrogatione; tanquam dicat se sociam futuram prioris sponsi Silani, & die nuptiarum Poppææ matritatum iri. *Raphelingius* ex *Orteliano*

profert, *scelerum*: nec ante mentem Octaviam se potuisse adsequi. *Deltius* nihil mutat: *socerum* esse *socerorum*, quos edidit primum *Claudium* & *Poppææ* patrem, dein pro altero *Appium Silanum*. *Grutero* sunt inepti versus hi, sive retineamus *socerum*, sive ex aliquot *Mss.* legamus *scelerum*: esse in uno, *soror diu miseranda*: meliores fore, si invertatur ordo & *Potes* præcedat *socerum*: sed nec sic satisfacere: denique nihili duo epitheta, *miseranda* & *demens*, Recte *Raphelingius* & pulcro

Miseranda, viri potes hæc, demens,
Sperare memor? hos ad thalamos
Servata diu, victima tandem
Funesta cades. sed quid patrios
Sæpe penates respicis udis
Confusa genis? propera tectis
Efferre gradus: linque cruentam
Principis aulam.

Cho. En illuxit suspecta diu
Fama toties jactata dies!

Cessit thalamis Claudia diri
Pulsa Neronis,

Quos jam victrix Poppæa tenet,
Cessat pietas dum nostra, gravi
Compressa metu, segnisque dolor.

Ubi Romani vis est populi?

Fregit claros quæ sæpe duces;

Dedit invictæ leges patriæ,

Fasces dignis civibus olim;
Jussit bellum, pacemque; feras

Gentes domuit; captos reges

Carcere cludit? gravis en oculis

Undique nostris jam Poppææ

Fulget imago juncta Neroni:

Affligat humo violenta manus

Similes nimium vultus domina:

Ipsam-

pulero stans talo versus sensusque.
Quum enim sibi ominata fuisset pri-
stium fororis statum sine alia injuria,
vero victa & male fraudans diffiden-
tem animum erumpit: *scelerum divi,*
*Miseranda, viri potes hæc, demens, spe-
rare memor?* At ô miseranda; ô de-
mens Octavia, potes hæc sperare me-
mor & non oblita scelerum detesta-
bilis viri? tibi scilicet ut parcat, qui
solutus nemini? Nihil poterat planius.
Gronovius.

671. *Claudia*] Octavia Claudii Fil.
sic illam vocat frequenter, propter
gentis Claudiæ nobilitatem; quæ ante
Imp. Tiberium Consulatus xxx. Di-
ctatus v. Censuris vii. Triumphis
vi. Ovationibus ii. fuit illustri, teste
Suetonio, in Tiberio. *Delr.*

677. *Duces*] Syphacem, Persem, Iu-
gurtham, Herodem, &c. *Farnabius.*

685. *Affligat*] Lege *Affligat* ut inf.
v. 785. id est, Quin Poppææ has ima-
gines manus nostra illidat. *Idem.*

688. *Pe-*

Ipsamque toris detrahat altis:
Petat infelix mox & flammis
Telisque feri Principis aulam.

688. *Petat infelix*] Scribe cum Hugen. Grotio: *Petat infestis mox & flammis.* Gronovius.
689. *Feri*] Tyranni, Neronis, Farn.

ACTUS QUARTUS.

NUTRIX. POPPÆA.

Territa in somno Poppæa nutrici narrat somnium; quam illa vana somnium eludens interpretatione solatur.

Nu. Quo trepida gressum conjugis thalamis tui
Effers, alumna? quodve secretum petis
Turbata vultu? cur genæ fletu madent?
Certe petitus precibus & votis dies
Nostri refultat. Cæsari juncta es tuo
Teda jugali. quem tuus cepit decor,
Et culpa Senecæ; tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris maximum numen Venus.
O qualis, altos quanta pressisti toros
Residens in aula! vidit attonitus tuam
Formam senatus, thura cum Superis dares,
Sacrasque grato spargeret aras mero,
Velata summum flammeo tenui caput,

695

700

Et

696. *Et culpa Senecæ*] Triplicem ponit Delrius: quod dissuadendo vehementius Neronem impulserit: quod Agrippinæ tollenda fuerit auctor: quod discipulorum delicta in magistrum retorqueantur: & querit, an harum aliam accipere possimus. Respondeo nullam, nec aliquam queri debere, quum sit omnis hic librationum culpa qui nomen hoc subjecerunt. Cogitabam: *Et culpa nuptiarum*. Octavia scilicet. Sed amplius. *Gronovius*

698. *Toros*] Dicitur toros. Farnabius.

700. *Thura*] In nuptiis aquæ & ignis

sacramenta adhibita, quæ calorem & humorem adfectum denotarent. hinc faces & thura, nec non vini libatio. neque enim uxor nisi peractis sacrificiis ducebatur. *Idem.*

701. *Aras mero*] Sacrificantes vinum è patera aris, vel prunis, vel thuri dato superfundebant: ideo rite hic datio thuris vini libationi premititur. Vide Brisson. lib. 1. Formular. fol. 30. & seq. *Delr.*

702. *Flammeo*] Velamento luteo seu rubeo, quo novas nuptias regi moris erat pudoris gratia. vel subjectionis symbolum. *Farnabius.*

704 Ls-

Et ipse lateri junctus atque hærens tuo
 Sublimis inter civium læta omina
 Incessit; habitu atque ore lætitiæ gerens
 Princeps superbo. talis emerfam freto
 Spumante Peleus conjugem accepit Thetin.
 Quorum toros celebrasse Cœlestes ferunt,
 Pelagique numen omne consensu pari.
 Quæ subita vultus causa mutavit tuos?
 Quid pallor iste, quid ferant lacrimæ, doce,
 Pop. Confusa tristi proximæ noctis metu
 Visuque, nutrix, mente turbata feror,
 Defecta sensu. læta nam postquam dies
 Sideribus atris cœffit, & nocti polus,
 Inter Neronis juncta complexus mei
 Somno resolvor; nec diu placida frui
 Quiete licuit: visa nam thalamos meos
 Celebrare turba est mœsta; resolutis comis
 Matres Latinæ flebiles planctus dabant;
 Inter tubarum sæpe terribilem sonum
 Sparfam cruore conjugis genitrix mei
 Vultu minaci sæva quatiēbat facem.
 Quam dum sequor, coacta præsentī metu,
 Diducta subito patuit ingenti mihi
 Tellus hiatu: læta quo præceps, toros
 Cerno jugales pariter & miror meos,

708

710

713

720

725

In

704. Læta omina] Male unus cod. antiq. agmina. loquitur de Ominibus novæ Augustæ bene precantium. de quibus acclamationibus nuptialibus diximus sup. Medæe 58. de his etiam Tacitus Annal. 15. Iam Senatus (inquit) utrum Poppæ commendaverat Diis, votaque publice susceperat; quæ multiplicata exsolutaque, & additæ Supplicationes, templamque Facundiatæ, &c. Delr.
 706. Talis emerfam] Πῶστε δὲ νεύουσι θεῶν ἰσχυροῦς ἡλυθῆναι Ἀγ-

Ἐπισημῆτις Ἀπολλωνος Ἀμφιτέτης, &c. Coluth. Idem. 719. Resolutus] Quod in lætu fieri solet. Froad 83; Idem. 722. Sparfam cruore] Vulgo, sparfa. Malo ex v. l. sparfam, legere. quia ferre semper inferis sanguinea videlicet cruenta; faces; attribuantur, ut alibi docui: Delr. Conjugis] Neronis mater Agrippina. Idem. 723. Vultu] Sup. v. 585. 726. Lata] Huc ego delata præceps. Idem.

In queis refedi fessa. venientem intuo
 Comitante turba conjugem quondam meum,
 Gnatumque. properat petere complexus meos 730
 Crispinus, intermissa libare oscula.
 Irrumpit intra tecta cum trepidus mea,
 Ensemque jugulo condidit sævum Nero.
 Tandem quietem magnus excussit timor:
 Quatit ora & artus horridus nostros tremor, 735
 Pulsatque pectus: continet vocem timor,
 Quam nunc fides pietasque produxit tua.
 Heu, quid minantur Inferum Manes mihi,
 Aut quem cruorem conjugis vidi mei?
 Nut. Quæcumque mentis agitat infestus vigor, 740
 Ea per quietem facer & arcanus refert
 Veloxque sensus. conjugem, thalamos, rogos,
 Vidisse te miraris, amplexu novi

Hæ-

729. *Conjugem*] Crispinum equitem Romanum. *Farn.*

730. *Gnatumque*] Rufum Crispinum Poppææ gnatum, quem impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari dum piscaretur, servis ipsius demandavit Nero. *Idem.*

731. *Crispinus*] Coniux, al. leg. *Prifinus.* al. *Pestinus.* *Idem.* *Intermissa libare oscula*] Grotius, *libans.* Gronovius.

732. *Cum trepidus mea*] Lippius *trepidus meus*, de Nerone, & infra v. 751. *Princeps tuo*, non *tuus*. Laudat Raphaelingius: præfert tamen, *trepidus, meo Ensemque jugulo*: dein ad alterum versum: corrige audacter, *tuo*. Delrius *mea* explicat nova illa, quæ apud inferos nacta: sed tamen, mallem, inquit, *meus*, si quis liber confirmaret: suum vocat Neronem: tum rectius quidam *tuo*. Gruterus scripserit potius, *trepidus Nero*, & *sævum meos*: postea mitatur, cur illud *tuus* excludant, qui ambitiose supra intusum voluerint, *meus Nero*. At ô boni, his

omnibus quem redditis in illa nocturna imagine faucium? Annon Poppæam? Cur ergo dicit ipsa, *Aut quem cruorem conjugis vidi mei*? Non suum, sed conjugis cruorem se vidisse ait. Ergo aut Crispini aut Neronis. Si Crispinus est, scribendum erit: *trepidus Nero Ensemque jugulo condidit sævum viri*: & similiter, *condidit Princeps viri*. Si Nero, nihil usquam mutandum: nam *tecta sua* vocat thalamum, in quo imaginabatur genialem totum: quum dicitur, *Ensemque jugulo condidit sævum Nero*, non alio quam suo accipere possumus: nec alio quum dicitur, *Jugulo quod enssem condidit Princeps tuus*. Hæc res auget prodigium & interpretationi nutriculae anus convenientior est. *Id.*

736. *Continet*] *Vox faucibus hastæ.* Earnabius.

740. *Quæcumque*] Ἀντίτροπος ἢ Ἐργον ὅτι τὸν τῆς ἡμετέρας δουλείας, *Somnia nam curas referunt nocturna diurna.* Farnabius. *Agitat infestus vigor*] Lege: *intentus vigor.* Gronov.

741. *Refert*] Reducit ad phantasiam. *Farn.*

744. Sed

Hærens mariti? sed movent læto die

Pulsata palmis pectora, & fusæ comæ.

745

Octaviæ discidia planxerunt sacros

Intra penates fratris, & patrium larem.

Fax illa, quam secuta es, Augustæ manu

Præolata, clarum nomen invidia tibi

Partum ominatur. Inferûm sedes toros

750

Stabiles futuros spondet æternæ domus.

Jugulo quod enses condidit Princeps tuus;

Bella haud movebit, pace sed ferrum teget.

Recollige animum. recipe lætitiâ, precor,

Timore pulso. redde te thalamis tuis.

755

Pop. Delubra & aras petere constitui sacras,

Cæsis litare victimis numen Deûm,

Ut expientur noctis & somni minæ,

Terrorque in hostes redeat attonitus meos.

Et vota pro me suscipe, & precibus piis

760

Superos adora, manet ut præsens metus.

CHO-

744. *Sed movent*] Populi autem planctus super Octaviæ divortio tibi in somno representatus est. *Farnab.*

747. *Fratris*] Neronis. *Idem. Patrium*] Claudii. *Idem.*

748. *Augustæ*] Agrippinæ. *Idem.*

750. *Inferûm*] Terra, cum sit immobilis. *vel* inferni leges cum æternæ sint. *Idem.*

752. *Princeps*] Nero, al. legunt, *tuo*, sc. jugulo. *Idem.*

757. *Litare*] Romani mola salsa, Græci vivo flumine nocturnos terrores expiabant. *Idem. Numen Deûm*] Qui placati infausta somniorum omina credebantur avertere. *Idem.*

At quorum deûm? num Telluris & Heroum? sic opinor. quia Hippocrates, de insomniis, auctor est, secundis in rebus Iovem cælestem, Iovem opulentum, Solem, Minervam, lunonem,

Mercurium & Apollinem supplicationibus adiri solere: in adversis vero, pro malis avertendis, placari consuevisse Tellurem & Heroës malorum avertuntatores, quos noctu multum pollere probat Athenæus lib. 11. Quibus addes me auctore Iovem prodigialem, de quo Plautus in Amphitryone. *Recte dicit, ut commemorat, somnium narrat tibi. Sed mulier, postquam experrecta es, prodigiali Iovi Aut mola salsa hodie aut ture comprecata oportuit. Delr.*

761. *Mane ut presens metus*] Mog. Herbig. Ven. *Maneat. Improbe. Manet*, procul eat, vanus sit, diffuat: inquit Delrius. An hoc probius? Immo, *mansit ut presens metus.* Sed & præcedente versu lege: *Tu vota pro me suscipe.* Gronovius. *Manet*] Diffluet, abeat, à *mano*, an. *Farnabius.*

CHORUS.

Laudat Chorus Poppææ formam.

Si vera loquax fama Tonantis
SFurta & gratos narrat amores;
 Quem modo Leda preffisse finum
 Tectum plumis pennisque ferunt; 765
 Modò per fluctus raptam Europen
 Taurum tergo portasse trucem;
 Quæ regit, & nunc deseret astra,
 Petet amplexus, Poppæa, tuos;
 Quos & Leda præferre potest: 770
 Et tibi, quondam cui miranti
 Fulvo, Danaë, fluxit in auro.
 Formam Sparte jactet alumnaë,
 Licet, & Phrygius præmia pastor;
 Vincet vultus hæc Tyndaridos, 775
 Qui moverunt horrida bella,
 Phrygiæque solo regna dedêre.
 Sed quis gressu ruit attonito?
 Aut quid pectore portat anhelos?

763. Furta] Furtivos amores. *Fam.*
Gratos] A fronte quidem gratos, bel-
 los ac mellitos primum; sed *γλυκω-
 πίνους*, quorum exitus amarus super
 aloën & absynthium. *Fam.*

764. *Quem modo*] *Hippol.* v. 300. *Id.*

766. *Modo*] Iupiter enim in taurum
 mutatus Europam filiam Agenoris è
 Phenicia in Cretam transfretavit. *Id.*

768. *Quæ regit*] *Ord.* Deseret astra
 quæ nunc regit & petet tuos amplexus
 è Poppæa. *Idem.*

771. *Cui miranti*] Cui novitatem
 rei stupenti in gremium per aureum
 impluvium cecidit sup. v. 203. *Idem.*

773. *Alumna*] Helenes, candidæ
 quidem utpote love cygno genitæ, te-
 nera utpote ovo exclusæ. *Idem.*

774. *Phrygius*] Paris. *Idem.* *Præ-
 mia*] Helenam. *Idem.*

775. *Tyndaridos*] Helena Tyndari
 putativæ filia. *Idem.*

775. *Qui moverunt*] Qui vultus
 moverunt hor. bell. *Fam.*

770. *Qui*

Motum

Num.

Trepid

Præfic

Conco

Cho. Q

Num. C

Et eff

Cho. C

Num.

Toro

Cho.

Num

N U N C I U S. C H O R U S.

Motum populi nunciat ob repudiatam Octaviam nuptiasque Poppæe.

Nun. Quicumque tectis miles exsultat ducis, 780
Defendat aulam, cui furor populi imminet.

Trepidi cohortes, ecce, Præfecti trahunt

Præsidia ad urbis; victa nec cedit metu

Concepta rabies temere; sed vires capit.

Cho. Quis iste mentes agitat attonitus furor? 785

Nun. Octaviæ furore percussa agmina,

Et efferata per nefas ingens ruunt.

Cho. Quid ausa facere, quove consilio, doce.

Nun. Reddere penates Claudiae Divi parant,

Torosque fratris, debitam partem imperii, 790

Cho. Quos jam tenet Poppæa concordia fide?

Nun. Hic urit animos pertinax nimium furor,

Et

770. *Quicumque*] Quotquot stationis Palatini milites estis. *Farnabius.* *Exsultat*] Propter insolentiam *ου- μελοφολάειον* Raphelengius emendat *Excubat.* *Farn.* *Exsultat*] Tacite enim taxat satelliitum naturam tumidam tum & cornuperam, cum admissionum res est: sub periculum verò Principis sui, meræ sunt ovicula. *Grut.*

781. *Aulam*] Palatium. *Idem.*

782. *Trepidi cohortes*] Præfecti vel tribuni Prætoriani festini ducunt cohortes suas ad præsidia urbis. *Idem.*

Tigillinus & Rufus metu pavidus, pavidus etiam & cunctantes Prætorianos, qui in castris (ut dixi) debebant, non tam adducunt quam vi trahunt. Possis etiam per *præfectos* intelligere tribunos prætorianos, quibus singulis mille milites parebant. lege Fabri *Semestria* lib. 1. c. 3. *Delr.*

783. *Præsidia ad urbis*] Ad cohortes vigiliam; quas Augustus septem constituerat, ut binas quæque urbis regiones tueretur l. 3. D. de offic. præfec. vig. de quibus Stautius lib. 1. Silv. Ergo *alacres qua signa colunt urbana cohortes.*

Tiberii tempore tres tantum erant, cum Prætorias plures essent: post Tiberium rursus auctæ urbanæ, ut ex Tacito, qui aperte Prætorias ab urbicis distinguit, docet Lazius lib. 6. Comment. cap. 1. Has urbanas cohortes nunciat victas: & iis superpetas ire latum Prætorias, quæ in castris erant; quin jam propinquas esse contentato populo; qui licet videat illas instructis ordinibus signa inferre, resistit tamen, nec metu cedit: sed magis furore accenditur. *Delrius.* *Victa*] Nec populi etiam victi furor & motus cedit. *Farn.*

785. *Octavia furore*] Scribe, *furore*: & v. 792. *pertinax nimium* favore: ut & Grotio visum. *Gronovius.* *Agmina*] Multitudo populi. *Farnabius.*

789. *Reddere*] Reddere Octaviæ penates Claudii & Neronis nuptias. *Idem.*

790. *Claudia Divi parant*] Octaviæ Neronis, inquit *Delrius.* Sed scripsit auctor: *Reddere penates Claudie domini parant.* Nisi forte: *Augusti.* *Gronov.*

792. *Hic urit*] Indignatio ex his nuptiis. *Farnabius.*

Et in furorem temere præcipites agit.

Quæcumque claro marmore effigies stetit,

Aut ære fulgens ora Poppææ gerens,

Afflicta vulgi manibus, & sævo jacet

Everfa ferro. membra per partes trahunt

Deducta laqueis. obruunt turpi diu

Calcata cæno. verba conveniunt feris

Immista factis, quæ timor recipit meus.

Sepire flammis Principis sedem parant,

Populi, nisi iræ conjugem reddat novam,

Reddat penates Claudiæ victus suos.

Ut noscat ipse civium motus, mea

Voce, hæud morabor iussa Præfecti exsequi.

Cho. Quid fera frustra bella movetis?

Invicta gerit tela Cupido,

Flammis vestros obruet ignes:

Quæis extinxit fulmina sæpe,

Captumque Jovem cælo traxit.

Læsi tristes dabitis pœnas

795

800

805

810

San-

795. *Aut ære fulgens*] Vulgo *ara*; non negitem *Aras* etiam positas *Poppææ*: sed nunquid illæ os ejus gerbant: quod Poëta addit? haud putem. Conjecturam nostram, credo, approbes: *Aut ærefulgens*. Quæcumque statua, inquit, aut è marmore illifacata, aut ex ære, cortuit. *Lips.*

798. *Diducta*] Κατασπένδοντες, resti & laqueis ex alto dejecta, descendunt status restemque sequuntur. *Farn.*

Immo, *Deducta*, ex alto deposita.

Per partes, res dei si. Scalig.

800. *Qua timor recipit meus*] Frustra *Lipsius*: frustra *Gruterus* cum suo *recipere* ex jure Romano. *Vicit Delrius*, qui *recipere*. *Gronov.* *Qua timor recipit meus*] Sic *miss.* *Pall. novem.* Mutant alii voces, alii personas immittunt. ego neutrum: tantum significo, *recipere* hæc esse antiquum verbum juris Romani, ac notare *sibi reservare*, non

etiam *expromere unacum reliquis*, hoc est, *stlere*. De quo videatur *Gellius lib. 5. cap. 10.* & *Plauti Commentatores* ad illa *Trinummi Actu 1. Scena ultima: posticulum hoc recipit qui ades vendidit. Grut.*

801. *Sepire*] *Circumdare. Farn.*

802. *Conjugem reddat novam*] Et hic frustra *Gruterus*. *Scimus reddendi* verbum interdum habere dandi significationem: sed hic scribe cum *Grotio: dedat. Gronovius. Reddat*] Est qui mallet *tradat novam*. vellem addidisset causam: clare enim tit. De Verborum signif. *Celsus: Reddendi verbum, quanquam significatum habet retrodandi, recipit tamen & per se dandi significationem. Grut.*

809. *Quæis*] *Ille suis servos compescuit ignibus ignes Sape Jovis. Idem.*

811. *Læsi tristes*] *Lipsius, Lævi: ut sit, ô lævi & male providi Quirites. Del.*

Sanguine vestro. non est patiens
 Fervidus iræ facilisque regi.
 Ille ferocem jussit Achillem
 Pulsare lyram; fregit Danaos; 815
 Fregit Atridem; regna evertit
 Priami; claras diruit urbes.
 Et nunc animus, quid ferat, horret,
 Vis immitis violenta dei.

Delrius : malle ex conjectura *casti*. Troad. v. 222, vel simpl. *Idem*.
 Ecce alii: Offensi Neronis : vel vos læ- 815. Danaos] Diutino bello Tro-
 si. Quasi non monuisset jam Comeli- jam expugnantes recuperandæ Helenæ
 nus: ob læsum Cupidinem dabitis pœ- gratia. *Idem*.
 nas, ut sit Hellenisimus. *Evexca*. Gronov. 816. Atridem] Agamem. v. 181. *Id*.
 814. Ille] Amor. Farnab. Ferocem] 818. Et nunc] Timeo ne amantis
 Propter ereptam Briseida iratum,] Neronis ira sævum quid moliat. *Id*.

ACTUS QUINTUS.

NERO. PRÆFECTUS.

Æstuans ira Nero propter tumultum populi, in ipsum se viri jubet, & Octavianam veluti motus causam, deportatam in Pandatariam, interfici.

Ner. **O**lenta nimium militis nostri manus, 820
 Et ira patiens post nefas tantum mea,
 Quod non cruor civilis accensas faces
 Extinguit in nos; cæde nec populi madet
 Funerea Roma, quæ viros tales tulit!
 Admissa sed jam morte puniri parum est, 825
 Graviora meruit impium plebis scelus.
 Et illa, cui me civium subicit furor,
 Suspecta conjux & soror semper mihi,
 Tandem dolori spiritum reddat meo,
 Iranque nostram sanguine extinguat suo. 830
 Mox tecta flammis concidant urbis meis.

Ignes,

824. Funerea] Cruserianus liber, antea fuit, Adice his superbam pellicem. Ita Martialis lib. 4. Nil adicit penso Lacheysi. Fabr.
 funesta. Pontan.
 827. Et illa] Octavia. Farn. Subicit] Sic legendum, ut constet versus. 831. Mox tecta] Hoc postea fecit incendiarius Imperator, & sævientem
 Est autem eadem ratio syllabæ quæ jam

Ignes, ruinæ, noxium populum premant,
 Turpisque egestas, sæva cum luctu fames,
 Exsultat ingens seculi nostri bonis
 Corrupta turba: nec capit clementiam 835
 Ingrata nostram, ferre nec pacem potest,
 Sed inquieta rapitur. hinc audaciâ,
 Hinc temeritate fertur in præceps suâ.
 Malis domanda est, & gravi semper jugo
 Premenda, ne quid simile tentare audeat, 840
 Contraque sanctos conjugis vultus meæ
 Attollere oculos. fracta per pœnas metu
 Parere discet Principis nutu sui.
 Sed adesse cerno, rara quem pietas virum
 Fidesque castris nota præposuit meis. 845
 Præ. Populi furorem cæde paucorum, diu
 Qui resisterunt temere, compressum assero.
 Ner. Et hoc sat est? sic miles audisti ducem?
 Compefcis? hæc vindicta debetur mihi?
 Præ. Cecidère motus impii ferro duces. 850
 Ner. Quid! illa turba, perere quæ flammis meos
 Ausa est penates, Principi legem dare,
 Abstrahere nostris conjugem caram toris,
 Violare, quantum licuit, incesta manu
 Et voce dira, debita pœna vacat? 855

Præ.

jam per sex dies septemque nodas
 ignem ac incendium ipse è turri Mæ-
 cenatiana prospectans, lætis flammæ
 pulcritudine ἄλωσιν Ilii in illo suo
 scenico habitu decantavit. Favna-
 bius.

834. Exultat] Luxuriæ (scilicet)
 ex clementia principis (tyranni) nec
 patitur longæ pacis malâ. Idem.

839. Malis domanda] T. Livius lib.
 2. Palamque ferrent malo demandam
 Tribuiciam potestatem. Delr.

841. Sanctos] Augustos, Farii.

842. Nutu] Nutui. Idem.

843. Rerâ] Tigillinum præfectum

prætorio; æqualem Imperatori pieta-
 te. Idem.

846. Affero] Annuncio. Idem.

848. Sat est] Paucorumne cæde? Id.
 Sic miles] Sic executus es Imperatoris
 mandatum? Idem. Miles ducem] Au-
 get crimen, quia militaris disciplinæ
 vinculum, promptâ & fidâ constat
 obedientiâ, nec fere gravius ullum mi-
 litare delictum censetur contumaciâ
 erga ducem. l. omnes. 6. D. de re milit.
 Delr.

851. Quid? illa] Cur non & tota
 turba quæ petere flammis ausa est, &c.
 pro merito pœnas motus dedit? Idem.

856. Præ-

Præ. Pœnam dolor constituet in cives tuos?

Ner. Constituet, ætas nulla quam famæ eximat.

Præ. Quam temperet non ira, non noster timor?

Ner. Iram expiabit prima quæ meruit meam.

Præ. Quam poscat, ede; nostra ne parcat manus. 860

Ner. Cædem sororis poscit, & dirum caput.

Præ. Horrore victum trepidus adstrinxit rigor.

Ner. Parere dubitas? *Præ.* Cur meam damnas fidem?

Ner. Quod parcis hosti. *Præ.* Fœmina hoc nomen capit?

Ner. Si scelera cepit. *Præ.* Estne qui fontem arguat? 865

Ner. Populi furor. *Præ.* Quis regere dementes valet?

Ner. Qui concitare potuit. *Præ.* Haud quemquam reor.

Ner. Mulier dedit natura cui prouum malo

Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis;

Sed vim negavit, ut ne inexpugnabilis 870

Esset, sed ægras frangeret vires timor,

Vel pœna; quæ tam sera damnatam premit,

Diu nocentem. tolle consilium, ac preces;

Et imperata perage, devertam rate

Procul in remotum littus interimijube, 875

Tandem ut residat pectoris nostri tumor.

CHO-

856. Pœnam] Anne iratus pœnas
exiges? Farnabius.

858. Quam temperet] Constituesne
pœnas cui non ira, non timor noster
ponat modum? Idem.

859. Iram] Illa prima expiabit iram
meam quæ meruit. Idem.

861. Sororis] Octavia. Idem.

862. Horrore victum] Verbum ad-
fringendi postulare viderur, *vinctum*.
Raphel.

863. Fœmina] Hostisne nomen in
fœminam cadit? Farnab.

864. Si scelera] Si scelera capit, &
nomen hostis. Idem.

868. Mulier] Mulier potuit, cui ma-

la mens, malus animus, vel Octaviam
intellige. Idem.

867. PR. Haud quemquam reor. *NER.*
Mulier dedit, &c.] Liptus legit. *PRÆ.*
Haud quisquam reor, Mulier. hac sen-
tentia. Quid admisit Octavia? Popu-
lus ob eam insanivit. Quis populus
possit regere. Illa ipsa, quæ concitare.
At non puto in fœminam id cadere:
cui animus quidem nocendi, non ta-
men vires. Lippf.

872. Damnata] Octaviam. Imo
pœna eam premet potius Nero; ju-
sta, etsi sera. Idem.

875. Remotum] Pandatariam in-
sulam in sinu Cajetano. inf. v. 959. Id.

CHORUS. OCTAVIA.

Chorus perniciosum multis favorem populi fuisse canit. mox dura fata mulierum domus Cæsareæ commemorat.

Cho. **O** funestus multis populi
Dirusque favor? qui, cum flatu
Vela secundo ratis implevit,
Vexitque procul; languidus idem 880
Deferit alto favoque mari.
Flevit Gracchos miseranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor,
Nimiusque favor, genere illustres,
Pietate, fide, lingua claros, 885
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque, Livi, simili leto
Fortuna dedit; quem neque fasces
Texere sui, nec tecta domus.
Plura referre prohibet præfens 890
Exempla dolor. modò cui patriam
Reddere cives, aulam, & fratris
Voluere toros; nunc ad pœnam

Le-

880. *Procul*] A litore in altum. *Farnabius*.

882. *Gracchos*] Tiberium & Cajum Gracchos viros populares, qui cum Tribuni plebis leges Agrarias reducerent, in patriciorum, quibus illæ leges ingratae, odium incurrebant suamque perniciem. ille à P. Nafica in concione, hic ubi Capitolinum montem occupasset, Opimii cos. iussu occisus. *Id. Parens*] Cornelia. *Idem*.

884. *Genere*] T. Gracchi Sempronii & Corneliae è Scipionum familia oriundos. *Idem*.

Q. Mucius apud Ciceronem, lib. 1. de Orat. Omnium se, quos meminit eloquentissimos, excepto Crasso & Antonio audisse, ait, Tib. & Cajum Sempronios: mox etiam illos disertos vocat, & omnibus vel naturæ, vel doctrinæ prædiis ad dicendum paratos. *Delr.*

886. *Legibus*] Agrariorum legum seu plebiscitorum auctores acerrimos. *Farnabius*.

887. *Livi simile*] Livi Druse, qui Trib. pleb. conatus Senatam cum plebe in concordiam reducere, judicium ut æqua parte penes senatum essent & equites lege tulit, quocirca Senatui offensus, domi suæ, incertum à quo, interfectus est. alii leg. *Levir*, & Scipionem Africanum minorem intelligunt. alii *Levis* & fortunæ tribuunt rectius *Leni*. *Idem*.

888. *Fasces*] Magistratus dignitas, nulli enim tribunis lictores. & hæc dictio magis Scipionem respicere videtur, qui & domi suæ mortuus repertus est, nec tamen de Livio Druso mutò sententiam. *Idem*.

891. *Cui patriam*] Octaviam cui, &c. cives cernere possunt trahi. *Idem*.

900. *Rt-*

Letumque trahi, flentem, miseram

Cernere possunt. Bene paupertas

895

Humili tecto contenta latet.

Quatiunt altas sæpe procellæ

Aut evertit Fortuna domos.

OÆ. Quo me trahitis? quodve tyrannus

Aut exilium regina jubet;

900

Si mihi vitam fracta remittit

Tot jam nostris evicta malis;

Si cæde mea cumulare parat

Luctus nostros; invidet etiam

Cur in patria mihi sæva mori?

906

Sed jam spes est nulla salutis,

Fratris cerno miseranda ratem.

Hæc est, cujus vecta carina

Quondam genitrix, nunc & thalamis

Expulsa soror miseranda vehar.

910

Nullum Pietas nunc numen habet,

Nec sunt Superi. regnat mundo

Tristis Erinnyis.

Quis mea digne deslere potest

Mala? quæ lacrimis nostris questus

915

Reddet Aëdon? cujus pennas

Utinam miseræ mihi Fata darent!

Fuge-

900. *Regina*] Vel, Fortuna, quæ regina, hera, domina, cui omnia accepta, omnia expensaferuntur, & in tota ratione mortalium sola utramque paginam facit. vel de Poppæa intellige, cum dixerit prius, *tyrannus*, i. e. Nero. *Farn.*

901. *Si mihi vitam*] Interpunctio-
ne solvi nodum Gordium, quo antè
intricabantur versus. neque enim si
heic bis ponitur, pro *frus*, sed queritur
Octavia, se inique abripi, sive veniam
inveniret, sive non. Interim pudet me
tam elumborum versusum. *Grut.*

902. *Eviçta malis*] Lege: Si mihi vi-

tam fracta remittit, tot jam nostris &
viçta malis? Sin cade mea. Si miseri-
cors mihi vitam donat, cur imperat
exsilium? si ibi quoque pereundum est,
cur non hic morior? *Gronovius.*

907. *Ratem*] Sutilem illam, quam
in matris exitium commentus est Ne-
ro frater meus. sup. v. 307. *Farnabius.*

913. *Erinnyis*] Erinnyes autem
tres θεαὶ στυγρῆς ἔπιπορευτικῆς, Ti-
siphone, Megara & Alecto, natae ex
guttis sanguinis Saturni verendorum.
Agam. à v. 82. *Farn.*

916. *Aëdon*] Luscinia. *Agam.* à v.
665. & Herc. Oct. à v. 190. *Farnab.*

918. *Abla-*

Fugerem luctus ablata meos
 Penna volucris, procul & cœtus
 Hominum tristes, cædemque feram. 920
 Sola in vacuo nemore, & tenui
 Ramo pendens, querulo possẽm
 Gutturæ mœstum fundere murmur.
Cho. Regitur fatis mortale genus;
 Nec sibi quidquam spondere potest 925
 Firmum & stabile:
 Per quæ casus volvit varios
 Semper nobis metuenda dies.
 Animum firment exempla tuum
 Jam multa, domus 930
 Quæ vestra tulit. quid sævior est
 Fortuna tibi? tu mihi primum
 Tot natorum memoranda parens,
 Nata Agrippæ, nurus Augusti,
 Cæsaris uxor, cujus nomen 935
 Clarum toto fulsit in orbe;
 Utero toties enixa gravi
 Pignora pacis: mox exilium,
 Verbera, sævas passâ catenas,
 Funera, luctus, tandem letum, 940
 Cruciatâ diu, felix thalamis

918. *Ablata*] Hæc lectio bona & propria. Ovidius 1. *Metamorph. Cruranc ablato profunt velocia cervo.* Fab.

920. *Cædemque feram*] Lege, *sedemque.* Vt *horrida, maligna, importuna sedes.* Vel *Hypallage, hominum sedem feram,* id est ferorum. Gron.

924. *Regitur*] *Oedip. v. 980. Farn.*

930. *Vestra*] Cæsarea. *Idem.*

932. *Nota*] Agrippina, M. Agrippæ & Iuliæ filia, nurus Tiberii Augusti Germanico conjugii novem liberos peperit. *Idem.*

937. *Pignora*] Amoris conjugalis & privati pignora pacis que publicæ stabi-

limenta, ut quæ imperii successionem firment. *Idem. Mox exilium*] Hanc, post mortem Germanici nullo sermone dignatus est Tib. mox inter cenam portectâ à se poma gestare non ausam vocatæ desit: deinde Pandatariam relegavit, convitiantique per Centurionem oculum excussit. Rursus inedia mori destinanti per vim ore diducto cibum infulciri iussit. Postremo voluntaria inedia absumptam crimiносissime fuit insectatus, diem illius natalem inter nefastos referendum imperavit, & cadaver in Gemonias projici iussit. *Idem.*

Livia
 Ruit
 Julia
 Poss
 Cæla
 Quid
 Tuas
 Cara
 Ead
 Cec
 Qui
 Spe
 No
 Ren
 Mo
 Sæ
 Oct
 Fe
 Qu
 Ra
 Fo

9
 mar
 ber
 cio
 9
 Liv
 def
 liu
 tu
 ci

sup
 Ce
 im
 cor
 po

Livia Drusi natifque, ferum
Ruit in facinus, pœnamque suam.

Julia matris fata secuta est:

Post longa tamen tempora ferro 945

Cæsa est, quamvis crimine nullo.

Quid non potuit quondam genitrix

Tua, quæ rexit Principis aulam,

Cara marito, partuque potens?

Eadem famulo subjeçta suo, 950

Cecidit diri militis ense.

Quid, cui licuit regnum in cœlum

Sperare, parens tanta Neronis?

Non funesta violata manu

Remigis ante, 955

Mox & ferro lacerata diu,

Sævi jacuit victima nati?

Ost. Me quoque tristes mittet ad Umbras

Ferus & Manes, ecce, tyrannus.

Quid jam frustra miseranda moror? 960

Rapite ad letum, quis jus in nos

Fortuna dedit. testor Superos.

Quid

942. *Livia*] Livia Drusi uxor quia maritum Drusium interfici curarat, Tiberii, cujus nurus erat, neque supplicio parentis iussu interfecta fuit. *Farn.*

943. *Julia*] Julia Drusi filia matris Liviæ fata secuta crimine incerto nec defensione ulla data à Claudio in exilium pulsa, mox cæsa est. *Idem.*

945. *Genitrix*] Messalina. *Idem.*

948. *Marito*] Claudio. *Idem.* Partuque] Britannici prius Germanici dicti. *Idem.*

949. *Famulo*] C. Silio cui nupsit sup. v. 16. vel Narcisso liberto. *Indulsi Cæsar* cui Claudius omnia, cujus Paruit imperiis uxorem occidere iussus. *Idem.*

951. *Quid*] Quid Agrippina? quæ consecrationem & *ἁγίασιν* sperare potuit, ut quæ Augusta Claudii con-

jux, Neronisque mater, non & illa primum mersa, mox cæsa, &c. *Sup. v. 305. Idem.*

957. *Me quoque tristes*] *Sup. v. 204. Idem.*

Fingebatur Octavia mitti in exilium propter adulterium cum Anticeto, & cum tibicine quodam Alexandrino, & delictum insuper abacti partus, falsa & commenticia omnia: Paucis autem interjectis diebus (ut ait Tacitus) vinculis restringitur, venaque ejus per omnes artus exsolvuntur: & quia pressus pavore sanguis, tardius labeatur, præservidi balnei vapore enecatur. additurque atrocior sævitia, quod caput amputatum latumque in urbem, Poppæa vidit. De Octaviâ accipio, quod Nicephorus l. 2. hist. Eccles. c. 37. scribit Neronem eo

654-

920

925

930

935

940

Livia
cessionem
] Hanc,
lo sermo-
er coenam
non autem
tariano re-
Centurio-
sus inedia
te diducto
tremo ro-
a crimino-
m illius na-
lum impe-
tas projecit

947. Li-

Quid agis, demens? parce precari,
 Quævis invisa es, numina Divûm.

Tartara testor, Erebique deas
 Scelerum ultrices, & te, genitor,

Dignum tali morte & pœna:
 Non invisa est mors ista mihi.

Armata ratem, date vela fretis,
 Ventisque petat puppis rector

Pandatariaë littora terræ.

Cho. Lenes auræ, Zephyrique leves,
 Tectam quondam nube ætherea

Qui vexistis raptam sævæ

Virginis aris Iphigeniam;

Hanc quoque tristi procul à pœna
 Portate, precor, templa ad Trivia.

Urbe est nostra mitior Aulis,
 Et Taurorum barbara tellus.

Hospitis illic cæde litatur

Numen Superûm: civis gaudet

Roma cruore.

crudelitatis processisse, ut matrem, fratrem, & conjugem ferro sustulerit. nam Poppæam invitus calce necavit. *Delr.*

961. *Superos*] Elegans Apopsiopepis. *Farn.*

962. *Quid egis*] Cum sup. v. 900. dixerit superos non esse, nec curare pietatem numina. *Idem.*

966. *Tali morte*] Veneno extinguere ab Agrippina, quod Messalinam interfici iusseras, Agrippinam duxeras. *Id.*

972. *Tandem Pharia*] Sic manus membranaceorum codicum: nisi quod Pal. unus, *Tandem funesta.* Nihil est vetius emendatione Lipsii, *Pandataria:* qui item admodum probabiliter conjecit ver. 979. *Et Taurorum,* cum præter fidem historicorum hæretet in libris, *Et Maurorum* Gruterus.

973. *Sævæ*] Diana: Eiscelidis, quæ

Iphigeniæ pro victima immolandæ cervam substituit: suis Iphigenia sacris præposita, Troad. v. 161. *Farnabius.*

978. *Maurorum*] Propter Anæum. Herc. Oet. v. 24. vel Busridis aras, Herc. Fu. v. 483. quæ in Ægypto quidem, sed & illa Africa portio, neque enim novum est Afros omnes dici Mauros, vel propter Heliopolitas, vel denique simpliciter propter Maurorum barbariam. *Farn.*

Scio Penos liberos Saturno immolasse, atque ita humanas hostias fecisse. Nec tamen id factum hic tangitur. addit enim, *Hospitis illic cæde litatur.* At nusquam lectum de hospitibus in Mauritaniâ sive Africâ vulgo quidem immolatis. Fidenter rescribo, *Et Taurorum.* Ad Tauros Scythiæ populos, & in iis Dianæ inhospitam aram allatum. *Lips.*

965

970

975

980